

Halyqaralyq aqparattyq ғылыми-әдістемелік журнал
Международный информационный научно-методический журнал

USTAZ *HAB*

"USTAZ HАВ" Halyqaralyq aqparattyq ғылыми-әдістемелік журналының
№01 (2023 ж. Qazan) шығарылымы.
Выпуск №01 (Октябрь 2023 г.)

Международного информационного научно-методического журнала «USTAZ HАВ».

"USTAZ HАВ" Halyqaralyq aqparattyq ғылыми-әдістемелік журналы Nur-Sultan qalasynda Qazaqstan Respýblikasynyń Aqparat jáne Qoғамdyq damý ministriginin Aqparat komiteti 2023 jylǵy 20 aqpanǵy Merzimdi baspasóz basylymyn, aqparattyq agenttikti jáne jelilik basylymды esepke qoıyу týraly kýaligi № KZ40VPY00064978 berilgen.

Taralý aýmaǵy: Halyqaralyq, alys jáne jaqyn shet elder.

"USTAZ HАВ" журналы айна 1 ret jaryq kóredi.

Международный информационный научно-методический журнал "USTAZ HАВ" в городе Нур-Султан комитетом информации Министерства информации и общественного развития Республики Казахстан выдано свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания, информационного агентства и сетевого издания от 20 февраля 2023 года № KZ40VPY00064978.

Территория распространения: международные, страны дальнего и ближнего зарубежья.

Журнал "USTAZ HАВ" выходит 1 раз в месяц.

Menshik ıesi / собственник: "KEMENGER" ЖК

Redaktor alqalary / редакторы:

Баянды Ерлан

Тел: + 7 700 970 00 98

+ 7 771 181 23 03

Алшынов Ахметжан Әнуарбекұлы

Тел: + 7 771 125 23 03

Есбергенов Айдын Ардақұлы

Тел: + 7 705 214 23 03

Korrektor / корректор: Бердиярова Асель Жуманкуловна

Jaýarty hatshy / ответственный секретарь: Кәкіш Мерей Ертайқызы

Эл. почта: kemengerustaz.kz@mail.ru

Инстаграм: kemengerustaz.kz

Qaraǵandy qalasyndaǵy meken-jay: Qazybek bi aýdany, Nursultan Nazarbaev dańǵyly 19. Jurnal "KEMENGER" ЖК баспahasында basyldy.

Taralymy 1000 dana.

Адрес г. Караганды: Қазыбек бисқий район, пр. Нурсултана Назарбаева 19. Журнал издан в типографии ИП "KEMENGER". Тираж 1000 экз.

Mazmuny / Содержание

Маклакова Т.Е. Современные методы повышения эффективности обучения на практических занятиях в медицинском колледже.....	3
Нүрпейісова Л.А. Развитие познавательного интереса к русскому языку у обучающихся.....	5
Желдибаева Р.Б. Қазақ әдебиеті сабақтарында білім алушыларда сөйлеу этикеті мен қарым-қатынас мәдениетін қалыптастыру.....	7
Омарова Б.Д. Атомдардағы электрондардың таралуы және қозғалысы.....	9
Толешова А.Ж. Қазақ тілі сабақтарында білім сапасын жақсарту мақсатында ақпараттық-коммуникативті технологияларды қолдану тиімділігі	14
Байтөриева Ф.Д. Табиғатты тиімді пайдаланудың қағидаттары, оқыту және тәрбиелік мәні	16
Джумагалиева Р.К. Сіңіру және реабсорбция. Зердің пайда болуы	18
Кадырова Ж.А. Robotics.....	20
Боранбай М.Б. Өндірістік оқыту сабақтарында құзыреттілікке негізделген тапсырмаларды қолданудың практикалық маңызы.....	24
Мұқышева Т.Б. Математика сабағында оқушылардың білімін бағалау әдістемесі	26
Батыл Е., Рахадиллов Б.К. физиканы оқу процесінде оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру және дамыту мәселесі	28
Тлепкалиева Э.Г. Основы патриотического воспитания учащихся в преподавании истории Казахстана	31
Аубакирова А.К. Интеллект-карты в контексте обучения химии в колледже	33
Аяш Ә.А., Абитаев Д.С. Қалыпты және қашықтан оқу кезінде студенттерінің өмір салты.....	36
Ендальцева В.Г., Рахимова Б.Б., Турдыбекова Я.Г. Сравнительный анализ содержания фракций гистоноподобных белков в гомогенате яичников у самок крыс и их потомства при воздействии пыле-солевых аэрозолей Аральского моря.....	37
Каскарбаева Б.Б. Такие разные дома	40
Жакаев Е.К. Алғашқы әскери дайындық пәнін оқытуда заманауи оқыту әдістерін қолдану	42
Оразбаева Э.А. Формирование навыков смыслового чтения на уроках русского языка и литературы ..	44

Алматинская область, Енбекшиказахский район, город Есик
ТОО "Есикский медицинский колледж"
Преподаватель специальных дисциплин
Маклакова Татьяна Евгеньевна

СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДЫ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ОБУЧЕНИЯ НА ПРАКТИЧЕСКИХ ЗАНЯТИЯХ В МЕДИЦИНСКОМ КОЛЛЕДЖЕ

Сегодня многие преподаватели регулярно сталкиваются с проблемой внимания, которая имеет практическое значение в образовании. Множество учебных трудностей связаны с недостаточной способностью определенных студентов концентрироваться на усваиваемой информации или выполняемых заданиях. Это является серьезным вызовом в современной образовательной среде и требует внимания и разработки эффективных методов, помогающих студентам развивать навыки сосредоточенности.

Внимание представляет собой активный и концентрированный фокус сознания на определенном объекте, будь то реальный предмет или абстрактная идея. Этот процесс сопровождается повышенной активностью сенсорных, интеллектуальных и двигательных функций у человека. Важно подчеркнуть, что внимание играет ключевую роль в психологии и зависит от индивидуальных особенностей каждого человека, а также от его интересов и вовлеченности в конкретную деятельность.

Следовательно, изучение любого предмета или профессиональной подготовки студентов несомненно включает в себя анализ и развитие их способности к концентрации и вниманию. Внимание также оказывает влияние на динамику любого психического процесса, обеспечивая селективность и избирательность в выполнении как простых, так и сложных задач.

Основными функциями внимания можно выделить следующие аспекты:

1. Регулирование психических процессов путем подавления ненужных и активации необходимых в данный момент активностей.
2. Селективная функция, которая заключается в отборе и выделении важной информации из общего потока данных.
3. Регуляция деятельности путем управления внутренними и внешними процессами, что помогает достичь определенных целей.
4. Обеспечение способности к длительной сосредоточенности на определенном объекте, что позволяет человеку глубже и более эффективно взаимодействовать с этим объектом.

Эти функции внимания играют важную роль в обеспечении успешного выполнения различных задач и регулировании психических процессов человека.

Для поддержания внимания медицинских студентов на практических занятиях особенно важны невербальные средства коммуникации. Это связано с тем, что невербальное поведение часто отражает истинные чувства и отношение человека к тому, о чем он говорит. Невербальная коммуникация считается основной, так как невербальные сигналы остаются первичными в системе передачи информации, и лишь в случае их недостаточности для установления нужного контакта, используются вербальные средства общения.

К невербальным средствам общения можно отнести следующие:

1. Мимика лица, которая передает эмоциональное состояние и реакции.
2. Жесты и движения тела, которые могут усилить или уточнить смысл высказываний.

3. Контакт, который устанавливает и поддерживает взаимное внимание.

4. Интонация и голосовые модуляции, обогащающие вербальное сообщение и передающие эмоциональную окраску.

5. Пространственное расположение участников коммуникации, что может выражать степень близости и интимности отношений.

Использование эффективных невербальных средств коммуникации на практических занятиях способствует улучшению взаимопонимания и удержанию внимания студентов, что является ключевым фактором в обучении медицинских специалистов.

Также для достижения наибольшей эффективности в привлечении и удержании внимания медицинских студентов на практических занятиях можно применять следующие методы и стратегии:

1. Интерактивные методы обучения. Включение студентов в активное обсуждение, решение задач и практические упражнения способствует увлечению и повышению внимания.

2. Использование визуальных средств. Презентации, диаграммы, изображения и визуальные материалы могут сделать материал более наглядным и интересным.

3. Практические демонстрации. Проведение демонстраций и практических манипуляций позволяет студентам видеть и понимать процессы на практике.

4. Сценарии клинических случаев. Подача информации в форме клинических сценариев или кейсов помогает студентам лучше понимать и анализировать реальные ситуации.

5. Обратная связь и диалог. Активное общение с учащимися, ответы на их вопросы и обсуждение проблем помогают поддерживать интерес и внимание.

6. Групповые проекты. Работа в небольших группах над проектами позволяет студентам взаимодействовать, обмениваться знаниями и развивать критическое мышление.

7. Поддержка мотивации. Подчеркивание практической ценности материала и его связи с будущей профессией мотивирует студентов к активному участию.

8. Разнообразие форматов. Варьирование методов обучения и применение различных форматов занятий помогают избежать монотонности и сохранять интерес.

9. Регулярные перерывы. Включение коротких перерывов в учебный процесс помогает студентам сосредотачиваться и восстанавливать концентрацию.

10. Актуальные темы. Использование актуальных и интересных тем и примеров из медицинской практики может привлечь внимание студентов и сделать материал более доступным.

В своей практике я часто использую кейс-стади. Метод кейс-стади представляет собой инструмент обучения, в котором преподаватель представляет четко и последовательно оформленный клинический случай из своей практики. Этот случай детально рассматривает различные аспекты, которые могут помочь студентам в решении конкретной медицинской проблемы. Метод кейс-стади требует активной дискуссии и часто ведет к общему выводу группы студентов.

Существует несколько видов кейсов:

1. Диагностический кейс, который помогает студентам научиться диагностировать типичные состояния и распознавать их признаки.

2. Терапевтический кейс, который уделяет особое внимание возможным методам лечения пациента, включая выбор терапии, хирургическое вмешательство и т.д. Такой кейс также может включать анализ применения лекарств, оценку их побочных эффектов и коррекцию лечебных схем, а также контроль эффективности лечения в динамике.

Эти методы и стратегии помогают создать более интересную и вовлекающую учебную среду на практических занятиях для будущих медицинских специалистов.

Таким образом, внимание играет ключевую роль в успешном усвоении учебного материала, что, в свою очередь, является фундаментом для развития профессиональных качеств будущего медицинского специалиста. Важнейшим показателем эффективности образования в медицинском колледже является не только объем теоретических знаний по различным дисциплинам, но и способность студентов применять эти знания на практике.

Существует множество разнообразных методов для привлечения внимания студентов на практических занятиях, и их комбинация может привести к наилучшим результатам. При этом важно учитывать индивидуальные особенности каждой группы студентов, чтобы эффективно адаптировать методики обучения к их потребностям и стилю обучения.

Алматинская область, Енбекшиказахский район, город Есик
ТОО "Есикский медицинский колледж"
Преподаватель русского языка и литературы
Нүрпейісова Лаззат Абдукаримовна

РАЗВИТИЕ ПОЗНАВАТЕЛЬНОГО ИНТЕРЕСА К РУССКОМУ ЯЗЫКУ У ОБУЧАЮЩИХСЯ

Важнейшей ролью в образовании обучающихся является применение различных методов обучения. Под "методами обучения" понимается система взаимодействия обучающихся и преподавателей, основанная на четкой организации, богатом содержании и эффективных методах обучения. Это взаимодействие способствует развитию учебных процессов, нравственных ценностей и профессиональной зрелости как у преподавателей, так и у учащихся. Методы обучения рассматриваются как неотъемлемая часть обучающего процесса, включая содержание, учащихся, а также используемые инструменты и подходы.

В современном мире крайне важно осознавать, что образовательный процесс должен ориентироваться на стимулирование познавательного интереса у обучающихся, особенно в случае общеобразовательных предметов, таких как русский язык и литература. Необходимо, чтобы обучающиеся видели, как эти дисциплины на практике применяются и как они могут быть полезными в их будущей профессиональной деятельности. И сегодняшние образовательные методы должны стремиться к тому, чтобы учащиеся сами осознавали важность и актуальность изучаемых предметов, особенно в контексте широких гуманитарных областей. Это поможет им лучше понимать, как знания и навыки, приобретенные в рамках этих предметов, могут быть применены в их будущей карьере, а также как они могут обогатить их личную жизнь.

Развитие познавательного интереса является не только педагогической, но и социальной проблемой. Современное общество требует от обучающихся постоянного совершенствования своих знаний и навыков, чтобы быть готовыми к изменяющимся требованиям рынка труда и общества в целом.

Мотивация и познавательный интерес играют важную роль в этом процессе. Чем выше уровень познавательного интереса обучающихся, тем больше вероятность, что они будут готовы к постоянному совершенствованию своих знаний и навыков, которые позволят им достичь успеха в профессиональной деятельности.

Познавательный интерес как средство обучения может вызвать начальные моменты любопытства и любознательности у обучающихся. Это означает, что преподаватель может использовать познавательный интерес как инструмент для привлечения внимания обучающихся и увлечения их учебной деятельностью.

Познавательный интерес как мотив учебной деятельности является важным фактором, который побуждает обучающихся к изучению предмета. Чем выше уровень познавательного интереса у обучающегося, тем больше вероятность того, что он будет более активно участвовать в учебном процессе, задавать вопросы, искать дополнительную информацию и т.д.

Познавательный интерес как свойство или качество личности обучающегося свидетельствует о его готовности и желании познавать мир и получать новые знания. Это качество может быть развито через

создание благоприятной образовательной среды, стимулирование любознательности и увлеченности учебной деятельностью.

Следовательно, развитие познавательного интереса обучающихся является необходимым условием для успешной карьеры и соответствия требованиям современного общества. Это требует от учреждений среднего профессионального образования активной работы по повышению уровня познавательного интереса обучающихся и разработке современных методик и подходов к обучению.

Для того, чтобы обучающиеся проявляли больший интерес к предмету, необходимо применять современные методы и подходы к обучению. Одним из таких методов является применение интерактивных технологий, таких как использование интерактивных досок и компьютерных программ, которые могут сделать процесс обучения более увлекательным и интересным. Также важно создавать различные ситуации и задачи, которые могут быть применены на практике, чтобы обучающиеся понимали, что математика является неотъемлемой частью их будущей профессиональной деятельности.

Однако, важно понимать, что развитие познавательного интереса у обучающихся является долгосрочным процессом, и результаты могут быть достигнуты только при условии постоянного внимания и труда со стороны педагогов и образовательных учреждений. Необходимо поощрять и поддерживать обучающихся в их усилиях, а также создавать условия для самостоятельной работы и исследований в рамках предмета. Поэтому перед преподавателями русского языка ставятся вопросы: «Что же нужно сделать, чтобы обучающиеся полюбили предмет? Как изучение нового материала сделать интересным и захватывающим? Как сделать активным участником учебного процесса каждого обучающегося?».

Для развития поучительного интереса к русскому языку и литературе у обучающихся в учреждениях среднего профессионального образования, можно использовать следующие методы и подходы:

Практическое применение: Демонстрируйте обучающимся, какие навыки и знания в русском языке и литературе могут быть полезными в их будущей профессиональной деятельности. Это может включать в себя создание реальных проектов, написание статей, анализ текстов, связанных с их специальностью, или разработку коммуникативных навыков, необходимых на рабочем месте.

- **Интерактивные уроки:** Внедряйте интерактивные методики обучения, такие как обсуждения, групповые проекты, ролевые игры и викторины, чтобы сделать уроки более увлекательными и учебными.

- **Мультимедийные ресурсы:** Используйте современные технологии и мультимедийные материалы, чтобы сделать учебный материал более привлекательным и интерактивным. Это может включать в себя видеуроки, аудиозаписи, онлайн-ресурсы и интерактивные приложения.

- **Внешкольные мероприятия:** Организуйте поездки в театры, музеи, литературные мероприятия и культурные центры, чтобы обучающиеся могли непосредственно познакомиться с русской литературой и культурой.

- **Индивидуальный подход:** Учитывайте индивидуальные интересы и потребности обучающихся, позволяя им выбирать темы и тексты, которые им более интересны.

- **Привлечение гостей:** Приглашайте гостей из мира литературы и языка, таких как писатели, лингвисты и литературные критики, для проведения лекций и дискуссий с обучающимися.

- **Поддержка и поощрение:** Поощряйте участие обучающихся в конкурсах, литературных клубах, исследовательских проектах и публикации своих работ.

- **Связь с реальным миром:** Покажите обучающимся, как русский язык и литература связаны с современными общественными вопросами и культурными событиями, что поможет им понимать их актуальность и значимость.

В заключение, следует отметить, что познавательный интерес обучающихся к русскому языку представляет собой ключевой элемент формирования и развития их личности. Поэтому основной задачей преподавателя является усиление и стимулирование познавательных интересов учащихся. Для достижения этой цели требуется использовать разнообразные методы, поскольку их комплексное воздействие играет определяющую роль в формировании мотивации обучающихся к изучению данного предмета.

Алматы облысы, Еңбекшіқазақ ауданы, Есік қаласы
Есік медициналық колледжі
Қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің оқытушысы
Желдибаева Раушана Бакытовна

ҚАЗАҚ ӘДЕБИЕТІ САБАҚТАРЫНДА БІЛІМ АЛУШЫЛАРДА СӨЙЛЕУ ЭТИКЕТІ МЕН ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС МӘДЕНИЕТІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Қазіргі таңдағы тіл білімі саласындағы ғылыми зерттеулер жаңа тәсілдерді қолданумен сипатталады, оның ішінде «Тілдегі адам» контекстінде тілді үйренуге ерекше назар аударылады. Тіл функцияларын зерттеуде антропоцентрилік бағдарланған тәсілді қолдану тілдің функциялары оның әлеуметтік табиғатымен тікелей байланысты екендігімен негізделген. Тіл- адамның маңызды туындыларының бірі ретінде адамның қарым-қатынас қажеттілігін қанағаттандыра отырып, өз функцияларын орындайды. Сондықтан адами қарым-қатынастың негізгі құралдарының бірі-тіл. Осылайша адамның болуы тілмен және оның функцияларымен тығыз байланысты.

Қазіргі тілдік тәжірибеде сөйлеу дәстүрлерінің жоғалуы байқалады, қоғамның моральдарын «қатайту» процесі күшейе түсуде, бұл эмоционалды-экспрессивтіліктің төмендеуімен лексика көлемінің ұлғаюына, балалар мен жасөспірімдердің сөйлеуіндегі жаргонизмдерге әкеледі. Қарсы процесс те жүріп жатыр. Қазіргі қоғамға білімді тұлға өте қажет. Ауызекі және жазбаша сөйлеудің жоғары мәдениеті, ана тілін жақсы білу және сезіну, тілдік экспрессивті құралдарды, тілдік құралдардың стилистикалық әртүрлілігін қолдана білу — жеке табыстың маңызды шарты. Қарым-қатынас жасай білу, адамгершілік қағидаттарына сүйене отырып қарым-қатынас құру, жеке басты құрметтеу әлеуметтік және жеке іске асырудың маңызды шарты болып табылады. Бұл дағдылар оқушыларда ерекше өзектілікке ие болады.

Алайда, қазіргі уақытта студент кезінде сөйлеу этикетінің практикалық дағдыларын қалыптастыру тақырыбының жеткіліксіз дамуы байқалады. Қолданыстағы әдістер, ең алдымен, балалардағы этикет дағдыларын тәрбиелеуге бағытталған, бірақ жасөспірімдер өз жасының психофизикалық ерекшеліктеріне байланысты басқа жас топтарына қарағанда сөйлеу этикеті мен мінез-құлық мәдениетін «бұзушылар» болып табылады. Сонымен қатар, «Сөйлеу қарым-қатынасы» ұғымы балалардың шындықты қабылдауынан тыс көптеген жағдайларды қамтиды. Бұл танысу, іскерлік қарым-қатынас, қошемет айту және оны қабылдау қабілеті.

Қазақ әдебиеті сабақтарында білім алушыларды сөйлеу этикеті мен қарым-қатынас мәдениетін қалыптастыру әдеби шығармаларды талдауға және оқытудың практикалық әдістерін қолдануға негізделген. Бұл процесс сыпайы қарым-қатынас дағдыларын дамытуға, тілді және мәдени дәстүрлерді құрметтеуге ықпал етеді және басқалармен қарым-қатынаста өз ойларыңыз бен эмоцияларыңызды қалай дұрыс және орынды білдіруге болатынын түсінуді қалыптастырады. Білім алушылар сөйлеу этикетінің ережелерін қолдануды ғана емес, сонымен қатар тілдің терең мағыналары мен мәдени ерекшеліктерін түсінуді үйренеді, бұл олардың қазақ әдебиетін тереңірек қабылдауы мен талдауына ықпал етеді.

Қазақ әдебиеті пәні оқытушысының басты міндеті- білім алушыларда сөйлеу этикетін заманауи талаптарға сәйкес қалыптастыру. Сонымен қатар, ең маңызды педагогикалық міндет келесі нәтижеге қол жеткізу болып көрінеді: білім алушылар белгілі бір сөйлеу жағдайына қатысу сөйлеушіден қатаң анықталған сөйлеу формулаларын (сәлемдесу формулалары, қоштасу формулалары, кешірім формулалары және т. б.) қолдануды талап ететінін түсінуі керек.

Мұндай әсерге келесі әдістемелік әдістерді қолдана отырып қол жеткізуге болады:

- сыпайы мінез-құлық ережелерін өз мысалында көрсету;
- білім алушылардың жеке (өмірлік және тілдік) тәжірибесіне жүгіну;
- білім алушылардан белгілі бір сөйлеу мінез-құлқын талап ететін әртүрлі сөйлеу жағдайларын сабақтарда модельдеу (ойнау);
- белгілі бір этикет ережелерін қолдану қажет болатын диалогтар құру;
- білім алушылардың қозғалыс белсенділігін болжайтын жаттығуларды қолдану;
- білім алушылардың этикет формулаларын игеруге қызығушылығын сақтау үшін "жарыс" технологиясын пайдалану;
- сөйлеу этикеті ережелерін іске асыру кезінде сөйлеу мәнерлілігі құралдарын пайдалану мүмкіндігін көрсету;
- алған дағдыларды іс жүзінде қолдану мүмкіндігін көрсету.

Сөйлеу этикеті бойынша барлық сабақтар орындалған жұмысты міндетті түрде бағалаумен, оқытушы тарапынан да, білім алушылар тарапынан да бағалаумен сүйемелденуі тиіс. Осылайша, өз сөздерін және серіктестерінің сөздерін талдау дағдылары дамиды (бұл жағдайда-сыныптастар). Сөйлеу этикетін меңгеру дағдыларын дамытудың ең тиімді әдістерінің ішінде мен сөйлеу жағдайларын модельдеуді тағы бір рет атап өткім келеді. Бұл жағдайда білім алушылар қандай да бір сөйлеу (және этикет) әрекеттерін орындауды талап ететін жағдайларды түсінуді үйренуі керек.

Қазақ тілінде сөйлеу этикетінің ерекшеліктерін зерттеу кезінде туындайтын тағы бір айқын мәселе-білім алушылардың осы тіл саласын игеруге тиісті ынтасының болмауы. Болашақта осы дағдылардың қажеттілігін көрсету, менің ойымызша, маңызды дәлел емес, ал білім алушылардың өздері оқуға деген ынтасыз жаңа материалды тиімді игеру мүмкін емес. Бұл мәселені шешудің бір нұсқасы ойын оқыту технологиясын қолдану болып табылады. Бұл жағдайда ситуациялық және рөлдік ойындарды қолдану ең өзекті болып табылады. Мұндай ойындардың көмегімен белгілі бір сөйлеу жағдайында адамның сөйлеу мінез-құлқының тактикасын неғұрлым жемісті көрсетуге (және зерттеуге) болады. Оқытушы, әдетте, белгілі бір сөйлеу жағдайын модельдейді, содан кейін мектеп оқушылары арасында рөлдерді бөледі.

Осылайша, кәсіптік білім беру бағдарламасы аясында сөйлеу этикетінің нормаларын қазақ тілі саласындағы кез-келген тақырыпқа қарағанда көбірек зерттеу оқытушыдан пәнаралық тәсілді қолдануды талап етеді, өйткені сөйлеу қарым-қатынас этикетін игеру үшін оқушыға гуманитарлық циклдің әртүрлі пәндерімен танысу процесінде алынған білім қажет: этика, лингвистика, әдебиет, тарих, психология. Сонымен қатар, қазақ тілінің этикетін үйрену барысында оқытушы басқа тілдердің сөйлеушілері, басқа мәдениеттердің өкілдері жасаған этикет нормаларымен салыстыра алады (салыстыру спектрі мұғалімнің мүмкіндіктері мен білім алушылардың мүмкіндіктеріне байланысты).

Қазақ тілінде сөйлеу этикетінің ерекшеліктерін сипаттай отырып, сөйлеу жағдайы және сөйлеу этикетінің формулалары сияқты категорияларды бөлдім, өйткені менің ойымызша, бұл ұғымдарды (және олардың негізгі арақатынасын) бірінші кезекте білім алушыларға түсіндіру қажет (бұл білім алушыларға ауызша этикеттің негізгі ережелерін тезірек игеруге мүмкіндік береді). Қазақ тілі сабақтарында мұндай категорияларды бағалау ойын технологияларының барлық түрлерін қолдануды қамтиды, өйткені ойын барысында оқушылар тікелей ауызша қарым-қатынас дағдыларын үйретеді және сөйлеушілерден белгілі бір этикет формулаларын (сөздер, сөз тіркестері, сөйлемдер және бірнеше сөйлемдерден тұратын сөз тіркестері) қолдануды талап ететін сөйлеу жағдайларының барлық түрлерін оңай модельдейді.

Қазіргі қоғамға коммуникативті мәдениеті бар, қарым-қатынасты нәтижелі құра алатын, өзінің қадір-қасиетін сақтай алатын үйлесімді дамыған тұлға қажет. Сөйлеу этикетін меңгеру мінез-құлық мәдениетінің ажырамас бөлігі болып табылады. Қазақ әдебиеті сабағы білім алушыларға сөйлеу этикеті дағдыларын қалыптастыру процесін тиімді жүзеге асыруға мүмкіндік беретіні анықталды.

Алматы облысы, Еңбекшіқазақ ауданы, Есік қаласы
Есік медициналық колледжі
Химия пәні мұғалімі, педагогика ғылымдарының магистрі
Омарова Балауса Думанқызы

АТОМДАРДАҒЫ ЭЛЕКТРОНДАРДЫҢ ТАРАЛУЫ ЖӘНЕ ҚОЗҒАЛЫСЫ

Білім беру ұйымының атауы:	Есік медициналық колледжі
Топ:	
Оқытушы:	Омарова Балауса Думанқызы
Мерзім:	
Бөлімі	Заттардың бөлшектері
Сабақтың тақырыбы	Атомдардағы электрондардың таралуы және қозғалысы
Сабақтың мақсаты	Химиялық элементтердің электрондық конфигурациясы негізінде энергияның минимум принципін, Паули принципін, Хунд ережесін, Клечковский ережесін қолдануды түсіндіру
Оқыту нәтижелері	Периодтық жүйенің алғашқы 36 химиялық элементінің электрондық конфигурациясын түсіндіру.
Бағалау критерийі	<ul style="list-style-type: none"> • Кванттық сандар мен атомдық орбитальдардың сипаттамалары мен мәндерін санайды ; • орбитальдарының түрлерін ажыратады ; • орбитальдарды толтыру үшін минималды энергия принципін, Паули принципін, Хунд ережесін, Клечковский ережесін қолданады .
ОДД	Білу, түсіну

САБАҚТЫҢ БАРЫСЫ

Сабақтың кезеңі	Педагогтың әрекеті	Білім алушының әрекеті	Ресурстар
Сабақтың басы 5 мин.	І.Ұйымдастыру кезеңі: 1) Оқушылармен сәлемдесу, түгендеу. 2) Өткен тақырып бойынша білімдерін бекіту https://quizizz.com/ 3) «Атом мен молекула» әдісі арқылы топқа бөлу	Оқушылар мұғаліммен сәлемдескен соң, кітап дәптерлерін дайындайды. Өткен сабақты қайталау үшін телефонға жіберілген сілтеме арқылы немесе Интерактивті тақтадағы код арқылы сайтқа кіріп тест орындайды. https://quizizz.com/ Оқушылар атом деген кезде тарап, молекула деген кезде топтасады. 25 оқушы 6-7 ден 4 топқа бөлінеді.	Оқулық (Жалпы білім беретін мектептің ҚГБ бағытындағы 10-сыныбына арналған оқулық (1-бөлім) / М.Қ.Оспанова, Қ.С.Аухадиева, Т.Г.Белоусова. — Алматы: Мектеп. 2019 ж — 176 б.,)
Жаңа сабаққа кіріспе 7 мин	Жаңа сабақ. «Шағын лекция» Жаңа сабақты түсіндіреді	Атомдағы кез келген электронның күйі төрт квант санымен сипатталады: негізгі (n), орбитальды (l), магнитті (m) және спинді (s). Бас квант саны n электронның энергетикалық деңгейін және атомдық орбитальдың өлшемін анықтайды; ол бүтін мәндерге ие (n = 1,2,3...). Энергетикалық деңгейлерді K, L, M, N, O, P, Q әріптерімен белгілейді. n-нің мәні бірдей болатын электрондар жиынтығы энергетикалық деңгей деп аталады. Ядроға ең жақын орналасқан бірінші энергетикалық	Оқулық (Жалпы білім беретін мектептің ҚГБ бағытындағы 10-сыныбына арналған оқулық (1-бөлім) / М.Қ.Оспанова,

<p>3 мин</p>	<p>«Дұрыс/бұрыс» Әдісі арқылы жеке жұмыс жасау.</p>	<p>деңгейдің ($n = 1$) электрондарының энергиясы ең төменгі мәнге ие. n-нің мәні артқан сайын, электрон энергиясы жоғарылайды. Орбиталь квант саны (l) атомдық орбитальдың пішінін сипаттайды. n санына байланысты $l = 0, 1, \dots (n - 1)$ мәндеріне ие болады. Мысалы, егер $n = 2$, онда $l = 0, 1$; егер $n = 3$, онда $l = 0, 1, 2$. l саны деңгейшені сипаттайды. Орбиталь квант санының l бірдей мәнімен сипатталатын электрондардың жиынтығы энергетикалық деңгейше деп аталады. Энергетикалық деңгейшенің белгіленуі: s- p- d- f-. Магнит квант саны (m) ядролық магнит өрісіндегі орбитальдардың таралуын сипаттайды, ол орбитальды квант санына тәуелді және 0-ден $l - 1$ дейінгі мәндерді қабылдайды; $m = 2l + 1$. Мысалы: $l = 0$ болғанда, $m = 0$, бір орбиталь; $l = 1$ болғанда, $m = -1, 0, 1$, үш орбиталь. Барлық орбитальдар кеңістікте симметриялы түрде орналасады. Спин квант саны s және оның проекциясы m_s спин квант саны электронның өз осінен айналуының мүмкін болатын екі бағытын сипаттайды (сағат тілінің бағытымен немесе оған қарама-қарсы). Айналуның қарама-қарсы бағытына сәйкес, тек қана екі мәнге ие: $+1/2$ (жоғары бағытталған бағдаршамен белгіленеді) және $-1/2$ (бағдарша төмен қарайды). Төрт квант саны — n, l, m, s атомдағы электронның энергетикалық күйін толық сипаттайды. Паули принципі. 1925 ж. швейцариялық ғалым В. Паули бір атомда барлық квант сандары бірдей екі электронның бола алмайтынын ашты. Демек бір орбитальда үш квант саны (n, l, m) бірдей, ал спин квант санында (m_s) айырмашылық болатын екі электрон ғана болуы мүмкін. Паули принципі берілген бас квант саны бар электрондардың максималды санын анықтайды (яғни берілген электрондық қабаттағы): $N = 2n^2$. Олай болса, бірінші деңгейден төртінші деңгейге дейінгі электрондар саны сәйкесінше, 2, 8, 18 және 32 сандарынан аспауы қажет. Хунд (Гунд) ережесі. Деңгейшелерде электрондар алдымен бос орбитальдарды толтырады (бір-бірден), осыдан кейін ғана олар электрон жұптарын түзеді. Бұл атомның тұрақты күйіне сәйкес келеді. Егер орбитальдардың энергиялары бірдей болса, электрондар олардың әрқайсысын алдымен бір-бірден толтырады. Мұндай орналасу атомдағы электрондардың бір-бірінен барынша алшақ болуына мүмкіндік береді. Әр орбитальда бір-бірден электрондар орналасып болғаннан кейін ғана екінші электрондар пайда болып, электрондардың жұптасуы жүзеге асады. Клечковский ережесі. ($n + 1$) ережесін алғаш рет 1936 ж. неміс физигі Э. Маделунг, ал 1951 ж қайтадан М. Клечковский тұжырымдады. Қалыпты күйдегі атомның электрондары орбитальдарды энергияларының өсу ретімен толтырады. Алдымен, энергиясы төмен орбитальдар толады. Орбитальдардың энергиясының өсу қатары: $1s < 2s < 2p < 3s < 3p < 4s < 3d < 4p < 5s < 4d < 5p < 6s < 6p < 7s < 5f < 6d < 7p$</p>	<p>Қ.С.Аухадиева, Т.Г.Белоусова. — Алматы: Мектеп.2019 ж — 176 б.,) 9-16 бет</p>									
<p>Сабактың ортасы Мағынаны ашу. 3 минут</p>	<p>«Ойлан, жұптас, бөліс» әдісі арқылы жұппен жұмыс жасайды. (Ерекше қолдауды қажет ететін білім алушы мен, үлгерімі жоғары оқушыны жұптастырып отырғызамын)</p>	<p>Тапсырма 1. Оқулықтағы 26-42 беттегі мәліметтерді пайдаланып, төмендегі тұжырымдардың дұрыс не бұрыс екенін анықтаңыз. Тұжырымдамаларды дәптеріңізге жазып, егер дұрыс болса жанына «+» белгісін қойыңыз, бұрыс болса «-» белгісін қойыңыз.</p> <table border="1" data-bbox="523 1975 1279 2110"> <thead> <tr> <th></th> <th>Дұрыс</th> <th>Бұрыс</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Әрбір электрондық қабат тек бір s- орбитальдан тұрады.</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>$n=2$ болатын электрондық қабатта бір s-орбиталь жән бес d- орбиталь болады</td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table>		Дұрыс	Бұрыс	Әрбір электрондық қабат тек бір s - орбитальдан тұрады.			$n=2$ болатын электрондық қабатта бір s -орбиталь жән бес d - орбиталь болады			<p>Оқулық (Жалпы білім беретін мектептің ҚТБ бағытындағы 10-сыныбына арналған оқулық (1-бөлім) / М.Қ.Оспанова, Қ.С.Аухадиева, Т.Г.Белоусова. — Алматы: Мектеп.2019 ж — 176 б.,) 9-16 бет</p> <p>Улестірме қағаздар</p>
	Дұрыс	Бұрыс										
Әрбір электрондық қабат тек бір s - орбитальдан тұрады.												
$n=2$ болатын электрондық қабатта бір s -орбиталь жән бес d - орбиталь болады												

17 мин	«Ойлан, бірік, бөліс» әдісі арқылы топпен жұмыс	<table border="1" data-bbox="528 136 1283 322"> <tr> <td>n=3 болатын электрондық қабат жалпы саны 9 болатын үш түрлі орбитальдан тұрады</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>d-орбитальдар n>1 болатын электрондық қабаттарда болады</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Энергиялары бірдей болатын жеті f-орбиталь бар</td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>f-орбитальдар тек қана n=4 болатын электрондық қабаттарда болады.</td> <td></td> <td></td> </tr> </table> <p>Тапсырма 2.</p> <p>А) Лекциядағы мәліметтерді пайдалана отырып, деңгейшелерді электрондармен толтырылу ретіне байланысты үлестірме қағаздағы ұяшықтарға орналастырыңыз және оны түсіндіріңіз. 4p, 3p, 4s, 5p, 4d, 3s, 5s, 3d, 4f</p> <div data-bbox="528 568 1018 667"> <table border="1" style="display: inline-table; margin-right: 20px;"> <tr> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> </tr> </table> <p style="text-align: center;">Энергия →</p> </div> <p>Б) Лекциядағы мәліметтерді пайдалана отырып, деңгейшелерді электрондармен толтырылу ретіне байланысты үлестірме қағаздағы ұяшықтарға орналастырыңыз және оны түсіндіріңіз. 7p, 7s, 6d, 6s, 6p, 5s, 5f, 5d, 4f</p> <div data-bbox="528 869 1018 967"> <table border="1" style="display: inline-table; margin-right: 20px;"> <tr> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> <td style="width: 20px; height: 20px;"></td> </tr> </table> <p style="text-align: center;">← Энергия</p> </div>	n=3 болатын электрондық қабат жалпы саны 9 болатын үш түрлі орбитальдан тұрады			d-орбитальдар n>1 болатын электрондық қабаттарда болады			Энергиялары бірдей болатын жеті f-орбиталь бар			f-орбитальдар тек қана n=4 болатын электрондық қабаттарда болады.																							ДК экраны 10-сынып оқулығы. Жұмыс дәптерлері. Плакат
n=3 болатын электрондық қабат жалпы саны 9 болатын үш түрлі орбитальдан тұрады																																			
d-орбитальдар n>1 болатын электрондық қабаттарда болады																																			
Энергиялары бірдей болатын жеті f-орбиталь бар																																			
f-орбитальдар тек қана n=4 болатын электрондық қабаттарда болады.																																			
4 мин	«Домино әдісі» арқылы топпен жұмыс жасайды	<p>Тапсырма 3. 1-3 топ</p> <p>(А)Химиялық элементтердің периодтық кестесіндегі алғашқы 36 элементтің ішіндегі реттік номері тақ болатын (1-топ 1-17 арасы; 3 топ 19-35 арасы) элементтердің электрондық конфигурациясын жазып, квант сандарын тұжырымдаңыз.</p> <p>_____</p> <p>Бас квант саны: _____</p> <p>Орбиталь кван саны: _____</p> <p>Магнит квант саны: _____</p> <p>Спин квант саны: _____</p> <p>(Б)1-топ реттік номері 27, 3-топ реттік номері 29 болатын элементтің эл.конфигурациясын, электрондық графиктік формуласын плакатқа сызып қорғайды.Квант сандарына сипаттама береді.</p>																																	
17 минут	Оқушылардың функционалды сауаттылығын тексеруге арналған тапсырма.	<p>Тапсырма 3. 2-4 топ</p> <p>((А)Химиялық элементтердің периодтық кестесіндегі алғашқы 36 элементтің ішіндегі реттік номері тақ болатын (2 топ 2-18 арасы; 4 топ 20-36 арасы) элементтердің электрондық конфигурациясын жазып, квант сандарын тұжырымдаңыз.</p> <p>_____</p> <p>Бас квант саны: _____</p> <p>Орбиталь кван саны: _____</p> <p>Магнит квант саны: _____</p> <p>Спин квант саны: _____</p> <p>(Б)1-топ реттік номері 28, 3-топ реттік номері 30 болатын элементтің эл.конфигурациясын, электрондық графиктік формуласын плакатқа сызып қорғайды.Квант сандарына сипаттама береді.</p>	Қағаз, қайшы, клей																																

Тапсырма 4.

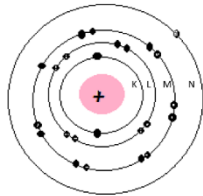
Барлық топ А4 қағазды екі бағанға бөліп, бірінші бағанға элемент атомын, екінші бағанға сол элемент атомының электрондық конфигурациясын жазады. Ол жазылған қағаздарды жолақтарға және бағанға бөліп қияды. Қиылған жолақтарды келесі топпен алмастырады. Келесі топ әр берілген атомның жанына өзіне сай электрондық конфигурациясын жабыстырады. Барлық топ бір-бірін тексереді.

Сыныптың сапалық құрамы 1 қосымша көрсетілген.

Оқушылардың функционалды сауаттылығын тексеруге арналған тапсырма.

Төмендегі ережелерді сақтай отырып, электрондардың орбитальдарда орналасуын зерделе.

1. Паули принципі атомда квант саны бірдей екі электрон болмайтынын, берілген бас квант саны бар электрондардың максималды санын анықтайды: $N = 2n^2$. (мұндағы N – энергетикалық деңгейдегі электрондар саны; n – деңгей нөмірі, период нөмірі, квант саны.)
2. Бір деңгейшеде электрондар жұптаспаған электрон саны максимал болатындай орналасады. (Хунд ережесі)
3. Әр электрон орбитальдарда энергия мәні аз болатындай орналасады. (Клечковский ережесі)
4. Эл. конфигурация келесідей $4s^2 3d^4$ ($4s^2 3d^9$) аяқталса, s орбитальдағы электрон секіріп d орбитальға орналасады да, энергетикалық тұрақтылыққа ұмтылса, Хром элементтің электрондарының энергетикалық деңгейлерде орналасу диаграммасы 1 суреттегідей болады.

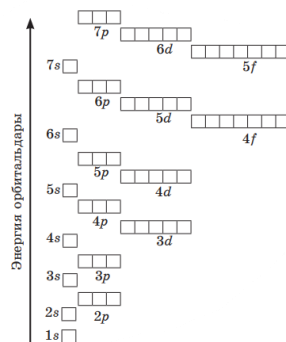

1 сурет. Хромның электрондарының орбитальдарда орналасу диаграммасы.

Тапсырма.

А) Тапсырма.

А) 1-суреттегі хромның диаграммасына қарап, элементтің электрондық конфигурациясын электрондарды энергия орбитальдарының өсу сызбанұсқасына орналастыра отырып, Хунд ережесі, Клечковский ережесі, Паули принципі бойынша түсіндіріңіз, квант сандарын сипаттаңыз?

Б) Мәтіндегі теңдеу бойынша x осіне энергетикалық деңгей мәнін, y осіне электрондардың максимал санының мәнін жазып S_7 энергетикалық деңгейлеріндегі электрондардың максимал санының графигін тұрғызыңыз.

Б) Мәтіндегі теңдеу бойынша x осіне энергетикалық деңгей мәнін, y осіне электрондардың максимал санының мәнін жазып Cг энергетикалық деңгейлеріндегі электрондардың максимал санының графигін тұрғызыңыз.

ЕБҚ ететін балаларға арналған тапсырма

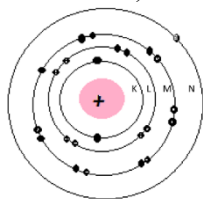
Төмендегі ережелерді сақтай отырып, электрондардың орбитальдарда орналасуын зерделе.

1. Паули принципі атомда квант саны бірдей екі электрон болмайтынын, берілген бас квант саны бар электрондардың максималды санын анықтайды: $N = 2n^2$. (мұндағы N – энергетикалық деңгейдегі электрондар саны; n – деңгей нөмірі, период нөмірі, квант саны.)

2. Бір деңгейшеде электрондар жұптаспаған электрон саны максимал болатындай орналасады. (Хунд ережесі)

3. Әр электрон орбитальдарда энергия мәні аз болатындай орналасады. (Клечковский ережесі)

4. Эл. конфигурация келесідей $4s^2 3d^4$ ($4s^2 3d^9$) аяқталса, s орбитальдағы электрон секіріп d орбитальға орналасады да, энергетикалық тұрақтылыққа ұмтылса, $1s^2 2s^2 2p^6 3s^2 3p^6 4s^1 3d^5$ конфигурациясымен берілген X элементтің электрондарының энергетикалық деңгейлерде орналасу диаграммасына назар салыңыз. (Химиялық элемент атомының электрон саны, протон санына, протон саны реттік номеріне тең болады.)

1 сурет. X элементінің электрондарының орбитальдарда орналасу диаграммасы.

Тапсырма.

А) 1-суреттегі X элементті табыңыз?

Б) Берілген графикке қарап период номер 3 болатын элементтердің энергетикалық деңгейдегі максимал санын анықтаңыз.

Na	$n=3; L=0; m_L=0; m_s=+1/2;$
Mg	$n=3; L=0; m_L=0; m_s=-1/2$
Al	$n=3; L=1; m_L=-1; m_s=+1/2$
Ar	$n=3; L=1; m_L=+1; m_s=-1/2$

Сабактың соңы 5 мин

Үй тапсырмасы:
1. Периодтық жүйені қолдана отырып, натрий, магний, алюминий, аргон элементтерін сипаттайтын квант сандарын жазыңыздар.

<p>Кері байланыс 5 мин</p>	<p>«Еркін микрофон» әдісі. Мұғалім сабақты қорытындылау мақсатында оқушылардың сабаққа деген көзқарасын, рефлексиясын тыңдайды.</p>	<p>Оқушылар бүгінгі сабақтың мақсатына жеткізетін тапсырмалар орындауына қарай, өз түсінгенін, пікірін, өз ойын айту арқылы сабаққа қорытынды жасайды.</p>	
--	---	--	--

Алматы облысы, Еңбекшіқазақ ауданы, Есік қаласы
Есік медициналық колледжі
Қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің оқытушысы
Толешова Асем Жуманазаровна

ҚАЗАҚ ТІЛІ САБАҚТАРЫНДА БІЛІМ САПАСЫН ЖАҚСARTУ МАҚСАТЫНДА АҚПАРАТТЫҚ-КОММУНИКАТИВТІ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУ ТИІМДІЛІГІ

*«Оқытушы еңбегінің күрделілігі - әр білім алушыға жол табу,
 әрқайсысына тән қабілеттің дамуына жағдай жасау.
 Ең бастысы - оқытушы білім алушыға өзін-өзі тануға, әлемін тануға,
 білуге деген қызығушылықты оятуға көмектесуі керек»*

В.Ф. Шаталов

Қазіргі әлемде бізді адам жаңа ақпараттық технологиялардың көмегінсіз қайта өңдей алмайтын және қолдана алмайтын көптеген ақпарат қоршап тұр. Ақпараттық технологиялар оқушылардың ғана емес, мұғалімнің де дамуына ерекше мүмкіндік береді. Уақыт өз шарттарын белгілейді. Бұл бізге технологиялық прогрестің жаңалықтарын кешірілмейтін жылдамдықпен ұсынады. Кеше мүмкін емес, тіпті фантастикалық болып көрінген нәрсені дәл қазір жүзеге асыруымыз керек. Білім беруді ақпараттандырудың дидактикалық принциптерін түсіну, мультимедиялық сабақтарды өткізудің нақты технологиялары мен педагогикалық әдістемелерін пысықтау қажет екені анық. Компьютер қаншалықты мінсіз болса да, тірі мұғалімді алмастыра алмайды. Бірақ бұл оның жұмысын жеңілдетуге, балаларды қызықтыруға көмектеседі, материалды көрнекі, жаңа сапалы деңгейде қабылдауды қамтамасыз етеді.

Қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарында ақпараттық-коммуникативті технологияларды енгізу-сабақ барысында дамыта оқыту идеясын іске асыруға, сабақтың қарқынын арттыруға, жұмыс уақытының ысырабын қысқартуға, сабақта да, үй тапсырмасын дайындау кезінде де өзіндік жұмыс көлемін ұлғайтуға, сабақты жарқын әрі қызықты етуге мүмкіндік берді. Сонымен қатар, сабақта ақпараттық-

коммуникативті технологияларды қолдану оқушыларыммен бірге басқа әлемге еруге, тілдік және әдеби процестерді басқа көзбен көруге, сабақты қызықты және пайдалы өткізуге мүмкіндік береді.

Компьютерде орфографиялық және пунктуациялық ережені түсіну үшін қолайлы жағдай жасау үшін жеткілікті кең мүмкіндіктер бар. Презентациялар мұғалімге дәріс оқып қана қоймай, оқушылармен әңгіме жүргізуге, тақырып бойынша сұрақтар қоюға және сол арқылы оқушылардың танымдық белсенділіктерін, сыни ойлауын жандандыруға бағыттауға мүмкіндік береді. Болжам жасауға, алынған ақпаратты талдауға, салыстыруға, жалпылауға, дәлелдеуге үйретеді. Сабақта презентацияны қолдану басқа әдістермен байланыста иллюстрациялардың көрнекі әдісін қолдану болып табылады. Иллюстрациялар әсіресе мұғалімнің сөзі зерттелетін объект немесе құбылыс туралы түсінік беру үшін жеткіліксіз болған кезде қажет. Слайдқа орналастырылған түсіндірудің, эксперименттердің, эксперименттердің, дәлелдемелердің қажетті сәттерінде пайда болатын ақпарат оқушыларды ойлаудың барлық кезеңдерінен өтуге, әртүрлі ойлау операцияларын қолдануға мәжбүр етеді. Оқушылар өздерінің білім деңгейі мен қабілеттерін анықтап, оған қол жеткізуге ұмтылып, өз іс-әрекеттерінің мақсаттарын қояды, жетудің құралын таңдайды.

Компьютер оқу процесінде маңызды және жаңа құралдардың бірі болып табылады. Оны пайдалану жаңа ақпараттық технологиялардың пайда болуына ықпал етті. Компьютерлік технологиялар қазақ тілін оқытудың негізгі әдістерін іске асыруға мүмкіндік береді: көрсету, түсіндіру, түзету, білімді бағалау. Қазақ тілі сабақтарында компьютерді пайдалану:

- 1) оқылатын тілдік құбылыстарға оқытуды көрнекі түрде ұсынуға;
- 2) оқылатын тілде сөйлеу дағдыларын қалыптастыруға көмектеседі;
- 3) білімді, белгілі бір дәрежеде дағдыларды қалыптастыруды бақылау.

V. Сондай-ақ, жеке тұлғаға бағытталған технологияларды қолдана отырып, мен білімнің белгілі бір мөлшерін беріп қана қоймай, олардың оқуға, шығармашылық жұмысқа деген қызығушылығын дамытуды басты міндет ретінде қоямын. Олар: алған білімдерін өз бетінше пайдалануға ұмтылу; жеке тәсілді ескеру; оқу процесін диалог түрінде, оқушымен демократиялық стильде құру.

Осылайша, жаңа ақпараттық технологияларды сабақта әдістемелік сауатты түрде қолдану оқушылардың танымдық белсенділігін арттырады, бұл сөзсіз оқу тиімділігінің артуына әкеледі. Қазақ тілі мен әдебиеті сабақтарына өз презентацияларымда кестелер, сызбалар, тірек конспектілер түрінде көрнекіліктің әртүрлі формаларын қолданамын, оқушыларға олардың кейбірін толықтыруды немесе жетіспейтін бөліктердің бірін жасауды ұсынамын, осылайша сабақтың басында мақсатты орнатуды беремін. Сонымен қатар, Мен тек статикалық ақпаратты ғана емес, сонымен қатар динамикадағы түрлі тілдік құбылыстарды түстерді, графиканы, ойын-сауықты, иллюстрацияларды «жандандыруды» қолдана отырып көрсетемін. Презентацияда диаграммалар, кестелер құру уақытты үнемдеуге, оқу материалын эстетикалық тұрғыдан безендіруге мүмкіндік береді. Тапсырмалар кейіннен өзін-өзі тексеру арқылы оқушылардың назарын белсендіреді, орфографиялық және пунктуациялық қырағылықты қалыптастырады. Әдебиет сабақтарында мен электронды оқулықтардан алынған бейнероликтерді, шығармашылығы зерттелетін ақындардың өлеңдерінің сөздеріне құрылған музыкалық шығармаларды жиі қолданамын. Абай Құнанбаев, Жамбыл Жабаев және қазақ әдебиетінің басқа да ұлы классиктерінің шығармашылығы бойынша менің сабақтарым музыкалық сүйемелдеумен өтеді. Қазірде кітап оқудың артта қалғаны таңқаларлық емес.. Ол үшін оқушыларды кітаптағы бағдарламалық жұмыстардың мазмұнымен қалай таныстыруға болады? Бұл жерде олардың негізінде фильм жазбалары бар дискілер көмекке келеді. Әрине, сабақта фильмді толық көруге уақыт жоқ, бірақ жеке эпизодтарды әлі де авторлық мәтінмен салыстыруға болады, осылайша әдеби шығарманы талдауға тіпті үлгерімі төмен оқушыларды да қосуға болады, сонымен қатар оларды үйде көруге арналған фильм ұсына отырып, балаларды қызықтырады. Кейінірек сабақта, оларды талқылау, олардың артықшылықтары мен кемшіліктері туралы қызу пікірталас ұйымдастырылады. Осылайша, қазақ тілі сабақтарында жаңа технологияларды қолдану пәнге деген қызығушылықты қалыптастырады, танымдық және ойлау қызметін, шығармашылық қабілеттерін жандандырады, байқағыштықты дамытады.

Қорытындылай келе, әр сабақта ақпараттық-коммуникативті технологияларды қолдану, әрине, оқытушы мен оқулықты алмастыра алмайды. Бірақ олар уақытты үнемдеуге және жұмысты тиімдірек етуге үлкен көмек болады. Сондықтан ақпараттық технологияларды оқытушының қолындағы басқа әдістемелік құралдармен бірге қолдану қажет. Компьютерлік қолдауды өнімді, орынды және қызықты пайдалануды үйрену керек. Заманауи оқытушы, білім алушының ең маңызды құқықтарының бірі — сапалы білім алу құқығын қамтамасыз ету үшін жаңа оқыту құралдарымен жұмыс істеуді үйренуі керек.

Алматы облысы, Еңбекшіқазақ ауданы, Есік қаласы
Есік медициналық колледжі
Биология пәнінің оқытушысы
Байториева Фарида Дүйсетбаева

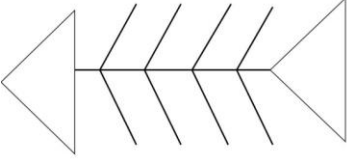

ТАБИҒАТТЫ ТИІМДІ ПАЙДАЛАНУДЫҢ ҚАҒИДАТТАРЫ, ОҚИТУ ЖӘНЕ ТӘРБИЕЛІК МӘНІ

Бөлім	3. Табиғатты пайдалану және геоэкология	
Бөлімше	3.1. Табиғатты пайдалану	
Сабақтың тақырыбы	3.1.3. Табиғатты тиімді пайдаланудың қағидаттары, оқыту және тәрбиелік мәні	
Мұғалімнің аты-жөні	Байториева Фарида Дүйсетбаева	
Күні:		
Топ	Қатысушылар саны:	Қатыспағандар саны:
Оқу бағдарламасына сәйкес оқу нәтижесі	1. Табиғатты пайдалану түрлерінің қоршаған ортаға тигізетін әсерін анықтап, бағалап, тиімді пайдаланудың қағидаттарын білу.	
Бағалау критерийлері	<ul style="list-style-type: none"> • Табиғатты пайдалану түрлерінің қоршаған ортаға тигізетін әсерін анықтайды • Табиғатты пайдалану түрлерінің қоршаған ортаға тигізетін әсерін бағалайды • Табиғатты тиімді пайдаланудың қағидаттарын анықтайды <p><i>*ЕББҚ (Қабылдау деңгейі баяу білім алушы)</i></p>	

Сабақтың барысы

Сабақтың кезеңі/ уақыт	Педагогтің әрекеті	Оқушының әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы 7 мин	Ұйымдастыру кезеңі Топта эмоционалдық жағымды орта қалыптастыру, студенттер бір-біріне жақсы тілек айту арқасында көңіл күйді көтеріп, мотивация алу, студенттердің сабаққа назарын аудару мақсатында сыныпта жағымды психологиялық ахуал туғызу «Сәттілік» тренингін өткіземін. Студенттерге түрлі түсті фишкалар беру арқылы топқа бөліп отырғызу (жасыл, сары, қызыл)	Бүгінгі сабақты жақсы меңгеру үшін бір – біріне жақсы тілектер айтды. (Әр қатардан бір студент шығып, сабаққа белсенді түрде қатысуға мотивация бере отырып, сәттілік тілейді.) Студенттер топқа бөлінеді.		Фишкалар
Сабақтың ортасы ----30---- мин	№1 тапсырма: «Фрайер» әдісі арқылы топқа бөлінеді 1-топ	Студенттер мәтінді оқып кестеге Табиғатты пайдалану түрлерінің қоршаған	1-тапсырманың дескрипторлары: • Топ оқушылары Табиғатты пайдалану	Ашық сұрақ-жауаптар 1. Флипчарт, фломастер

	<p>2-топ 3- топ 4- топ Мәтінмен танысып шығады, Табиғатты пайдалану түрлерінің қоршаған ортаға тигізетін әсерін анықтап сипаттап, салыстырып, баға береді</p> <table border="1" data-bbox="276 461 657 524"> <tr> <td>Анықтама</td> <td>Ерекшеліктерін</td> </tr> <tr> <td>Мысал</td> <td>Салыстыру</td> </tr> </table> <p>Тапсырма №2 Жұптық жұмыс (Бейнематериал тыңдау арқылы табиғатты тиімді пайдалану қағидаттарын анықтайды) Фишбоун әдісі арқылы табиғатты тиімді пайдалану қағидаттарын анықтайды Жұптық жұмыс проблемасы Салдары Себептері қортынды</p> 	Анықтама	Ерекшеліктерін	Мысал	Салыстыру	<p>ортаға тигізетін әсерін анықтап, себептерін сипаттап, мысал келтіріп салыстырып, баға береді Осы тапсырманың негізінде студенттер Табиғатты пайдалану түрлерінің қоршаған ортаға тигізетін әсерін анықтап және бағалайды</p> <p><i>Есту қабілеті төмен білім алушыға жеке параққа жазып беремін</i></p> <p>Бейнематериал арқылы жаңа тақырыпты тыңдайды. Бейнематериал тыңдау арқылы Қазақстан табиғатын тиімді пайдалану Фишбоун әдісі арқылы тиімді пайдалану қағидаттарын анықтайды Осы тапсырманың негізінде студенттер • Табиғатты тиімді пайдаланудың қағидаттарын анықтайды</p> <p><i>Есту қабілеті төмен білім алушыға жеке параққа жазып беремін</i></p> <p>https://youtu.be/sWoE0mzrIU</p>	<p>түрлерінің қоршаған ортаға тигізетін зиянның антропогендік әсер екенін анықталды</p> <ul style="list-style-type: none"> • Табиғи экологиялық жүйелерді сақтау жақсарту қалпына келтіру тиімді пайдалану тұрғысынан мемлекеттің қатысуымен бақылау жүргізіп отыру керектігін анықтады. • Табиғатты пайдалану түрлерінің қоршаған ортаны адамның зиянды ірекеттерінен қорғауға бағытталған ережелерін құқықтарын үйренді <p>ҚБ: өзара Бағалау</p> <p>тапсырманың бағалау критерийлері - Табиғатты пайдаланудағы пролемалар көрсетілді - Табиғатты тиімді пайдаланудың қағидаттарын анықталды - қорытынды жасалынды ҚБ: өзара бағалау</p> <p>https://youtu.be/sWoE0mzrIU</p>	<p>Мәтін Кесте Оқулық; Каймулдинова К</p>
Анықтама	Ерекшеліктерін							
Мысал	Салыстыру							
<p>Сабақтың соңы 8 мин</p>	<p>Рефлексия Кері байланыс «Көз, қол, жүрек» «Көз» - мен бүгінгі сабақта оқып, білдім «Қол» - топтық жұмыста қандай қол көмегімді тигіздім «Жүрек» - бүгінгі сабаққа тілегім</p>	<p>Бүгінгі сабақтан түйген ойлары мен тұжырымдарына байланысты кері байланыс жасайды.</p>		<p>Рефлексия парағы Қосымша</p> 				

Алматы облысы, Еңбекшіқазақ ауданы, Есік қаласы
Есік медициналық колледжі
Биология пәнінің оқытушысы
Джумагалиева Рада Кудабаетна

СІңІРУ ЖӘНЕ РЕАБСОРБЦИЯ. ЗӘРДІҢ ПАЙДА БОЛУЫ

Күн:	Джумагалиева Рада Кудабаетна
Топ:	Қатысты: Қатыспады:
Сабақ тақырыбы	Тақырып 2.4.1. Сіңіру және реабсорбция. Зәрдің пайда болуы
Оқыту нәтижелері	Зәрді сүзу және қалыптастыру механизмін түсіндіреді;
Бағалау критерийлері	Адамның қанын тазарту процесінде бүйрек қызметін талдау.
Түйінді тжырым	Жүйелер- ағзадағы тәртіпті қамтамасыз ететін өзара тәуелді зәр шығару жүйесін құрайды. Нейфрондардың санының өзгеру себебінен ағзадағы зияны.
Пәндік тұжырым	Теңгерім - бүйрек өз қызметі арқылы ағзаның ішкі ортасын реттейді. Зәрдің шығуы энергиялық қысымды бақылайды.

Сабақтың барысы:

Сабақ кезеңі	Оқытушы әрекеті	Білім алушылар әрекеті	Бағалау	Ресурстар
Сабақтың басы	Ұйымдастыру кезеңі. 1. Амандасу, түгендеу. 2. Ынтымақтастық атмосферасын қалыптастыру	Амандасады		
Сабақтың ортасы	<p>Жаңа сабақ. «Ой қозғау» әдісі арқылы жеке жұмыс:</p> <p>Видео ролик арқылы, білімгерлерден бүгінгі тақырып не туралы екенін талқылау. 1. Видеодағы іс -ірекет нені білдіреді. 2. Зәрдің қалай пайда болатыны туралы не түсіндіңіз.</p> <p>Ми шабуылы Суретті қарап, сандарды сөйлетіңіздер. 2-3-слайдтар</p> <p>Білімгерлерге бүйрек макетін құрастру тапсырмасы берілді, әр</p>	<p>Сәлемдесу (Ұ) Білім мен дағдыларды жаңғырту 1-3-слайдтар Ми шабуылы</p> <p>Бұл тапсырмалар білім алушылардың бүйректердің құрылысы мен қызметін қаншалықты меңгергенін, өсудамуын қаншалықты есте сақтағанын білу үшін қажет. Олар пән ұғымын анықтайды.</p> <p>Тақырыпты тұжырымдау, сабақтың мақсаты, бағалау критерийлері және тұжырымдамасы. - слайдтар</p> <p>Бұл тапсырма оқытушыға оқылған материалды еске түсіруге мүмкіндік береді.</p>	Қызметінің дұрыс атқаруы?	 buirek.mp4 Қосымша 1 Оқулық, интернет ресурстары

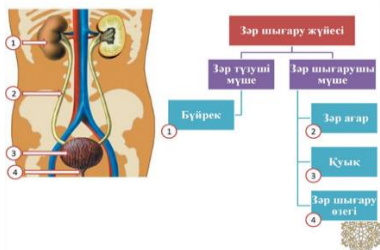
бір макет бөлігіне сұрақтар жасырылады

Бүйрек адам ағзасында қандай функция орындайды? Анықтама үшін берілген сөздерді қолдана отырып, мәтіндегі бос орындарды толтырыңыз.

Асбұршақ, бүйрек, безің. 150

Зәрдің түзілуі механизмі – бүйректе жүзеге асатын маңызды процесс ол үш кезеңнен

абсорбция(филтрация), реабсорбция(қайта сіңіру) және секреция бөліну ақпаратты оқып, сұрақтарға жауап беріңіздер.

Зәрді сүзу және қалыптастыру механизмін .

«Ойлан, жұптас, бөліс» әдісі арқылы жұптық жұмыс

Білім алушыларға өзара байланысты процестердің реттілігін сипаттайтын диаграмма құру.

Суретті пайдаланып проблемалық сұрақ қою.

Шағын мәтіндерді оқып, сұрақтарға жауап беру.

Таблица: Зәрдің түзілуі

1.- зәр түзе отырып,

Зәрдің түзілу кезеңдері	Процес	Қайда түзіледі	Құрамы
Бірінші реттік зәр түзілу.			
Екінші реттік зәр түзілу.			

қаннан шығатын бөлінділерді, арқа жотадан төмен орналасқан, ұқсас үлкен мүше. 2. Оның жоғары полюсінде эндокрин бездері - қыртысты және ми қабатынан тұратын бүйрек асты орналасқан. Адам бүйрегiнiң массасы-.....г

Сабақтың соңы

Рефлексия

Рефлексия.

«БББ» әдісі арқылы Білгім келеді, білдім, білемін әдісі арқылы білім алушылар өз ойларын айтады.

Алматы облысы, Еңбекшіқазақ ауданы, Есік қаласы
Есік медициналық колледжі
Ағылшын тілі пәнінің оқытушысы
Кадырова Жадыра Ахмедуллаевна

ROBOTICS

Unit 7 Nanotechnology		College: Esik medical college	
Date:		Teacher's name: Kadyrova Zhadyra Akhmedullaevna	
Group:		Number present:	absent:
The Theme: Robotics			
Learning objectives(s) that this lesson is contributing to	10.1.1 – use speaking and listening skills to solve problems creatively and cooperatively in groups; 10.1.2 – use reading and speaking skills to provide sensitive feedback to peers ; 10.2.2 – understand specific information in unsupported extended talk on a wide range of general and curricular topics, including talk on a limited range of unfamiliar topics;		
Lesson objectives	learners will be able to: <ul style="list-style-type: none"> - Listen and read for gist, read for specific information stimulate interests in the topic use define specific information without support at least 4. - express at least 5 reasons while discussion according to the text “Pepper the Emotional robot” without support - correct at least 10 sentences in topic formation with support 		
Assessment criteria	Learners have met the learning objective, if they can: <ul style="list-style-type: none"> ➤ analyze the main of the text about “ Robots” ➤ express freely by developing memory skills ➤ compose and write context using key words 		
Value links	Respect, responsibility		
Cross - curricular links	Physics, literature science		
ICT skills	Using videos& pictures, working with URLs		
Previous learning	Nanotechnology, breakthrough technologicis		
Plan			
Planned timings	Planned activities		Resources
Start 0-10 min	Organizational moment: Divided into three groups 1. Technology 2. Electronics 3. Mechanics Ask SS about the previous lesson Nanotechnology Nowadays, technology plays an important role in people’s life. Nowadays, technology plays an important role in people’s life. Some people think that technology give negative effects for social life. However, other people could give benefit for them. give your own opinion.		
10-30min	Home task answer the questions		

	<p>Questions:</p> <p>1.Is nanotechnology possible?</p> <p>2.What is nanotechnology used for today?</p> <p>3. Why Crassword is opening the new theme. <i>What word comes out when reading vertically?</i></p> <table border="1" style="margin-left: auto; margin-right: auto;"> <tr><td>1</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td>2</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td>3</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td>4</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td>5</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td>6</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td>7</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td>8</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> </table> <p>1. Which flower is the king of flowers ? 2. It can be a fruit , it can be a colour too . 3. What is the name of the tower with the clock? 4. The month of the Teacher’s day 5. One of the four answers is correct. 6. Master of all discoveries and inventions. 7. ○ Shape 8. The sun smiles and</p> <p><i>Answer key</i> 1.rose ,2.orange ,3.Big Ben ,4.October ,5.Test ,6.scientist ,7.circle,8.shines</p>	1								2								3								4								5								6								7								8								<p>Action 10 grade. 85p</p>
1																																																																		
2																																																																		
3																																																																		
4																																																																		
5																																																																		
6																																																																		
7																																																																		
8																																																																		
<p>Middle 30-45 min</p> <p>11.4.1</p> <p>45-60min 11.1.1</p>	<p>Group work Write the word robot on the board and ask students how they would describe a robot and draw it.</p> <p>Ex 1 To introduce the topic</p> <ul style="list-style-type: none"> • Direct Ss' attention to the definition. • Ask them to read it and then ask some Ss to tell the class <p>What is artificial intelligence? <i>Answer Key</i> Artificial intelligence – the ability of machines or computer is when it has similar qualities to the human mind in some aspects of its thinking, decision making and problem solving.</p> <p>Vocabulary</p> <p>1.body language-ымдау тілі 2.emotion - эмоция 3.humanoid - гуманоид 4.forehead - маңдай 5.connect - байланыстыру 6.upgraded- жаңартылған</p> <p>Ex 2 Listening To listen and read for specific information</p> <p style="text-align: center;">Listening: The world of robots</p> <p>Listen to a science documentary about robots and decide if these sentences are true (T) or false (F):</p> <table style="width: 100%;"> <tr><td>1. The name ‘robot’ was invented by a scientist.</td><td>T/F</td></tr> <tr><td>2. The original ‘robots ‘were very similar to machines</td><td>T/F</td></tr> <tr><td>3. Leonardo Da Vinchi designed a robot in around 1495</td><td>T/F</td></tr> <tr><td>4. NASA’s robots only need to carry out heavy objects</td><td>T/F</td></tr> <tr><td>5. War robots won’t be able to take their own decisions.</td><td>T/F</td></tr> <tr><td>6. There are a lot of people who think that war with robots will be worse, not better</td><td>T/F</td></tr> </table> <p>1.F 2.T 3.T 4.F 5.T 6.T</p> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; font-size: small;"> <p>Robot: A robot is a machine that performs difficult tasks and is guided by automatic controls.</p> <p>First, a robot has sensors that allow it to perceive the world.</p> <p>Second, a robot has actuators that allow it to move around.</p> <p>Third, a robot needs a program that lets it act on its own based on what it is sensing (feeling).</p> <p>Parts of robots:</p> <p>Power source: gives power to the robot (batteries, chargers)</p> <p>Sensor is a device that feels light, temperature, movements and many different things and gives feedback. Sensors allow robots to interact with the world.</p> <p>Controller: the main device that works with information and gives instructions to a</p> </div> <p>Descriptor: - works in a group</p>	1. The name ‘robot’ was invented by a scientist.	T/F	2. The original ‘robots ‘were very similar to machines	T/F	3. Leonardo Da Vinchi designed a robot in around 1495	T/F	4. NASA’s robots only need to carry out heavy objects	T/F	5. War robots won’t be able to take their own decisions.	T/F	6. There are a lot of people who think that war with robots will be worse, not better	T/F	<p>Action 10grade. 86-87pp</p> <p>Bandicam video</p>																																																				
1. The name ‘robot’ was invented by a scientist.	T/F																																																																	
2. The original ‘robots ‘were very similar to machines	T/F																																																																	
3. Leonardo Da Vinchi designed a robot in around 1495	T/F																																																																	
4. NASA’s robots only need to carry out heavy objects	T/F																																																																	
5. War robots won’t be able to take their own decisions.	T/F																																																																	
6. There are a lot of people who think that war with robots will be worse, not better	T/F																																																																	

60-70min

11.5.1

- listen to the video carefully
- remember the details
- note the information without confusion

Formative assessment: Group's assessment
Group members score according to the criteria.(1-10points)

Group	Find the name that matches the picture	Error in years	Description of the invention	Speeds	Total
1 st					
2 nd					

What can the robot in the picture do?

Answer Key

The robot in the picture can: move around, sing and dance, analyse body language, tell jokes, and understand different languages and human emotions.

Moment of refreshment (ceprity cəri)

The robot is a guest.

Now a robot is coming to visit us. You can ask and get answers. The sts give their questions.

Video about humanoid robot.

EX 3.To read the text an translate

- Explain the task and ask Ss to read the questions and answer choices and then read the text again and choose their answers.
- Check Ss' answers.

70-80 min

Answer Key 1C 2 A 3D 4 A

Ex 4A To consolidate information in a text

Give Ss time to answer the questions, referring to the text as necessary.

- 1.What is a 'humanoid' robot?
- 2How can Pepper move around?
- 3.In what ways do Pepper robots help young patients in Bellgian hospitals?
- 4.Apart from hospitals where else could people use Pepper robots?
In what way?
- 5.Would you like to own a robot like Pepper ?Why? Why not?

Answer Key

- 1 A humanoid robot is a robot that looks a bit like a person.
- 2 It's got two wheels to move around on.
- 3 Pepper robots work there as receptionists. Some upgraded models can also do hospital jobs like greeting new patients and showing them where to go, and can work with sick children to cheer them up and help them do exercise.

4(Suggested Answer Key) Pepper robots could be useful at home, too. They could help entertain a child or keep an elderly person company.

5(Suggested Answer Key) Yes, I would. I think it would be very interesting to see how it could understand my body language and how I feel. / No, I wouldn't. I don't think a Pepper robot could understand me the way that my human friends do!

Descriptor

A learner:

- works in pair
- answers the questions
- explain the main idea of the task
- prove to your partner

Formative assessment : Pair assessment **"Show me"**

After discussing the texts, the pairs evaluate the correctness of the pair's thoughts in colors and show them to the teacher with the cards in their hands.

Green . The text is well understood but the delivery is low

Yellow . The game delivery is good, the proof is correct

Blue . did not understand the idea of the text "bright man", could not analyze free conversation.

EX 5. To complete a summary of the text.Use :cheer, greet, move, understand, make, tell

- Explain the task and give Ss time to complete it.

Track No04.mp3

80-90

• Check Ss' answers.
Electronics – the latest in Japanese robot technology!(электроника жапон робот технологиясының ең соңғы нұсқасы)
 Pepper – the social robot.
 Pepper can 1)..... human emotions!
 It can 2)..... people up when it recognizes a sad voice or body language!
 It can 3) Jokes, and sing and dance!
 It has cameras and microphones and can 4) Around on two wheels.
 Perfect for your home or business . It can 5) customers and show them around !
 Pepper can 6) a big difference in people’s lives. Buy yours today.
Answer Key
 1 understand 3 tell 5 greet
 2 cheer 4 move 6 make
Descriptor
 A learner:
 - works individually
 -plan your invention
 - draw a picture
 -write a short context by answering the questions

A level draw a picture of the invention. Can make 15 sentences by answering questions.
B level draw a picture of the invention. Can make 10 sentences by answering questions.
C level draw a picture of the invention. Can make 5 sentences by answering questions.

Formative assessment : Teacher’s assessment
 The teacher gives a "gold star" to those who check the task and come up with a new purpose idea, to those who systematically compose the text, to students who update the existing invention, and to those who answer only the question "silver star".
Conclusion: Discussion
 1. What are the advantages of having robots in our lives?
 2. What are the disadvantages of having robots in our lives?
 3. Why do robotics play an important part in education?
Home task
Ex 8 To design and present a robot

Additional information		
Differentiation – how do you plan to give more support? How do you plan to challenge the more able learners?	Assessment – how are you planning to check learners’ learning?	Cross-curricular links Health and safety check ICT links Values links
-While doing individual activities less able learners are supported by examples of given tasks, translation and transcription of unknown difficult words, simplified worksheets, in group exchanging opinions, giving own thoughtswill be controlled by teacher’s support. -More able learners are challenged by complexity of tasks and activities that helps them improve problem-solving skills. Also stronger students will be required to give multiple answers in exercises, speech.	Students' activities are fully monitored by the teacher. In group, pair and individual work, the teacher corrects mistakes in all classes, provides feedback and support. Through formative assessment, the teacher evaluates the student, the students evaluate each other according to the results.	Work with the SMART board not more than 10 minutes Short breaks and physical activities are made while writing Students are informed with health promoting techniques.
Reflection Were the lesson objectives/learning objectives realistic? What did the children learn in today's lesson? Did I stick to timings? What changes did I make from my plan and why?	Use the space below to reflect on your lesson. Answer the most relevant questions from the box on the left about your lesson	

Summary evaluation

What two things went really well (consider both teaching and learning)?

1:

2:

What two things would have improved the lesson (consider both teaching and learning)?

1:

2:

What have I learned from this lesson about the class or individuals that will inform my

**Жамбыл облысы, Меркі ауданы, Меркі ауылы
№9 Меркі колледжі
Өндірістік оқыту шебері
Боранбай Мөлдір Бақытқызы**

ӨНДІРІСТІК ОҚЫТУ САБАҚТАРЫНДА ҚҰЗЫРЕТТІЛІККЕ НЕГІЗДЕЛГЕН ТАПСЫРМАЛАРДЫ ҚОЛДАНУДЫҢ ПРАКТИКАЛЫҚ МАҢЫЗЫ

Технология мен білім маңызды бола бастаған қазіргі әлемде өндірістік оқыту ерекше орын алады. Бұл белгілі бір салада немесе кәсіпте табысты жұмыс істеу үшін қажет практикалық дағдылар мен құзыреттерді қалыптастыруға бағытталған оқыту. Бұл тұрғыда өндірістік оқыту сабақтарында құзыреттілікке негізделген тапсырмаларды қолдану жоғары практикалық маңызға ие.

Өндірістік оқыту сабақтарында құзыреттілікке негізделген тапсырмаларды қолданудың тағы да маңызды аспектісіне – студенттердің танымдық қызығушылығын ояту болып табылады. Себебі, қазіргі таңда колледж студенттерінің оқу іс-әрекетіне деген қызығушылығы төмендеуде: олар әртүрлі ақпарат көздерінде жарияланған ақпаратпен жұмыс істей алмайды, студенттер өз бетінше іс-әрекеттерді ұйымдастыра алмайды, өз ойларын нақты айта алмайды және пән бойынша деректермен жұмыс істеу кезінде өз іс-әрекеттерінің жолдарын талдай алмайды. Қызығушылықтары төмен студенттерде әлем туралы тұтас түсінік қалыптаспайды, өзін-өзі тану мен өзін-өзі бақылаудың дамуы тежеледі, ойланбастан әрекет ету, жазу, тез әрекет ету әдеті қалыптасады.

Құзыреттілік тапсырмалары-бұл колледж студенттерінің нақты құзыреттіліктерін дамытуға бағытталған міндеттер. Олар студенттерге болашақ кәсіби қызметінде туындауы мүмкін нақты міндеттер қояды және сабақта алған білімдері мен дағдыларын қолдануды талап етеді. Бұл тәсіл теориялық оқытуды практикамен тиімді байланыстыруға және студенттердің нақты өмірде қолдана алатын дағдыларын дамытуға мүмкіндік береді.

Құзыреттілікке негізделген тапсырмалардың негізгі артықшылықтарының бірі-олардың контексттілігі. Тапсырмалар студенттер болашақ кәсіби қызметте кездесетін нақты жағдайларға мүмкіндігінше жақын болатындай етіп жасалады. Бұл студенттерге қандай білім мен дағдылар қажет екенін және оларды іс жүзінде қалай қолдануға болатындығын жақсы түсінуге көмектеседі. Сонымен қатар, мұндай тапсырмалар сыни ойлауды, аналитикалық қабілеттерді және шешім қабылдау қабілетін дамытуға ықпал етеді.

Құзыреттілікке бағытталған міндеттер келесі критерийлерге сәйкес келеді:

1. Тапсырманы орындау нәтижесі білім алушының осы мәселеге деген қызығушылығын дамытуға ықпал ете отырып, қоғамдық және мәдени маңызы бар. Бұл тапсырмалар тек жауап алуға емес, әртүрлі пәндік салаларда қолдануға болатын принциптерді, әдістер мен шешімдерді түсінуге бағытталған.

2. Құзыреттілікке бағытталған міндеттердің құрылымы көбінесе стандартты схемалардан асып түседі және бірнеше шешімдердің болуына мүмкіндік береді.

3. Мұндай міндеттердің негізгі мақсаты-студенттердің алған білімдерін нақты өмірде қолдануға мүмкіндік беретін құзыреттіліктерін қалыптастыру. Ол үшін студенттер теориялық білімді практикамен байланыстыратын есептер тізбегін шеше алатын жағдайлар жасау қажет. Бұл аналитикалық, синтетикалық және бағалау дағдыларын дамытуға ықпал етеді.

4. Құзыреттілікке бағытталған міндеттердің сипаттамаларына нақты жағдайларға еліктеу, студенттің белсенді рөліне баса назар аудару, студенттердің жас ерекшеліктеріне бейімделу, оларды сәтті шешу үшін пәндік және пәнаралық білім мен дағдылардың болуы қажеттілігі, сондай-ақ әдеттегі оқу тапсырмаларымен салыстырғанда кеңірек және әртүрлі деректер жиынтығы кіреді.

Құзыреттілік тапсырмаларды қолдану динамикадағы оқытудың диалектикалық қарама-қайшы мазмұнын ашуға және теориялық және практикалық кәсіби ойлауды қалыптастырудың, сондай-ақ қажетті кәсіби құзыреттіліктерді дамыту мен диагностикалаудың объективті алғышарттарын қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Құзыреттілік тапсырмалары материалды тереңірек игеруге ықпал етеді. Студенттер нақты міндеттерге тап болған кезде, олар өз білімдерін белсенді түрде қолданып, шешімдер іздеуі керек. Бұл процесс материалды есте сақтау және түсіну процесін күшейтеді. Сонымен қатар, студенттер өздерінің оқуының тікелей құндылығын көре алады, өйткені олар нақты мәселелерді шешуде қандай нәтижелерге қол жеткізетінін көреді. Сонымен қатар, құзыреттілік тапсырмалар шығармашылық ойлауды дамытуға ықпал етеді. Студенттер өз білімдері мен дағдыларын стандартты емес жағдайларда қолдануы керек, бұл мәселелерді шешуге шығармашылық көзқарасты қажет етеді. Бұл аспект қазіргі әлемде өте маңызды, мұнда өзгерістер тез жүреді және кәсіпқойлар икемді және жаңа жағдайларға бейімделуі керек.

Дегенмен, өндірістік оқыту сабақтарында құзыреттілік тапсырмаларын пайдалану мұқият әзірлеу мен жоспарлауды қажет етеді. Міндеттер білім беру бағдарламасының нақты мақсаттары мен талаптарына бейімделуі керек. Студенттердің қажетті құзыреттерге қол жеткізуін қамтамасыз ету үшін тапсырмаларды орындау нәтижелерін бағалау да маңызды.

Құзыреттерді қалыптастыруға бағытталған тапсырмаларға қойылатын талаптар:

1. Белгісіз жағдай жасау, таңдау мүмкіндігін беретін оқыту формасы мен технологиясын өзгерту.
2. Оқу материалын мәселелік жағдаймен байланыстыру.
3. Студентке әлеуметтік тәжірибеден алынған маңызды өмірлік жағдай жасау.
4. Жаңа дидактикалық материалдарды пайдалану, шындыққа жақын стандартты емес тапсырмалар мен жағдайлар жасау.

5. Оқу қызметі зерттеу және практикалық сипатта болуы керек.

6. Студенттердің қабілеттерін ескере отырып, практикум, оқу жобалары мен іс-шараларды ұйымдастыру.

7. Студенттердің өзін-өзі іздеуі үшін жағдай жасау.

8. Студенттің оқытудың белсенді ұйымдастырушысы, қатысушысы болуға жол беру.

9. Оқу іс-әрекетінде студенттер өзін-өзі бағалауды жүзеге асырады.

Қорытындылай келе, өндірістік оқыту сабақтарындағы құзыреттілік тапсырмалардың практикалық маңызы жоғары. Атап айтқанда:

1. Нақты жұмысқа дайындық. Құзыреттілікке негізделген тапсырмалар студенттерге нақты жұмыс ортасында қолдануға болатын дағдылар мен білімді дамытуға мүмкіндік береді. Бұл болашақ мансапқа тиімді дайындықты және кәсіби дайындықты арттыруға ықпал етеді.

2. Практикалық тәжірибе. Құзыреттілікке негізделген тапсырмаларды орындау көбінесе нақты жағдайларды қамтиды, бұл студенттерге практикалық тәжірибе алуға, теориялық білімді іс жүзінде қолдануға үйренуге мүмкіндік береді.

3. Негізгі дағдыларды дамыту. Құзыреттілікке негізделген тапсырмалар қарым-қатынас, мәселелерді шешу, талдау, сыни ойлау және басқа да көптеген дағдыларды дамытуды қамтуы мүмкін, бұл кәсіби қызметте пайдалы.

4. Белсенді оқыту. Құзыреттілікке негізделген тапсырмалар студенттердің белсенді қатысуына баса назар аударады. Бұл материалды тереңірек түсінуге және оқу процесіне белсенді қатысуға ықпал етеді.

5. Тәуелсіздікті дамыту. Құзыреттілікке негізделген тапсырмаларды орындау студенттерден тәуелсіздік пен өзін-өзі реттеуді талап етеді. Бұл өз бетінше және жауапты оқыту дағдыларын дамытуға ықпал етеді.

Осы аспектілердің барлығы құзыреттілікке негізделген тапсырмалардың студенттердің болашақ кәсіби қызметіне сапалы және толыққанды дайындалуына ықпал ететін өндірістік оқыту сабақтарында маңызды құралға айналдырады. Олар студенттерге болашақ кәсіби қызметте пайдалы болатын нақты дағдылар мен құзыреттерді дамытуға көмектеседі. Бұл тәсіл білім беруді пайдалы және практикалық етеді және түлектерге кәсіби қызмет әлеміне сәтті енуге көмектеседі.

Семей қаласы
“Семей қаласының Шәкәрім атындағы университеті” КеАҚ
Математика пәні мұғалім
Мұқышева Толқын Бейсенғалиқызы

МАТЕМАТИКА САБАҒЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ БІЛІМІН БАҒАЛАУ **ӘДІСТЕМЕСІ**

Оқушылардың математикалық білімінің сапасын бағалау оқу-тәрбие процесінің маңызды және ажырамас құрамдас бөлігі болып табылады. Математиканы оқыту процесінде мұғалім мен оқушы арасындағы үздіксіз кері байланыс оқу процесінің тиімділігі үшін қажет. Бағалау мұғалімге материалдың қаншалықты жақсы меңгерілгені, оқушылардың білім сапасы және математика пәнін тереңірек және берік меңгеру үшін еңсеруге болатын қиындықтар туралы ақпарат береді.

Оқушылардың білімін объективті бағалау олардың жауаптарының дұрыстығын бағалауға мүмкіндік беріп қана қоймайды, сонымен қатар олардың жалпы оқу қызметі туралы түсінік береді. Бағалау қалай жүзеге асырылатыны оқушылардың оқуға деген көзқарасына айтарлықтай әсер етеді, пәнге деген қызығушылықтың қалыптасуын және тәуелсіздіктің дамуын ынталандырады. Білімді бағалаудың рөлі мұғалім мен оқушы арасындағы қарым-қатынастан асып түседі және оқытудың әртүрлі әдістері мен формаларының тиімділігімен, оқулықтар мен әдістемелік материалдардың сапасымен, білім мазмұнының қолжетімділігімен тығыз байланысты.

Математикалық білімнің сапасын бағалау және олардың игерілуін бақылау оқу процесін ұйымдастыру және оны басқару үшін қажетті ақпаратты береді. Бұл деректер мұғалімдерге оқыту әдістемелерін бейімдеуге, ең тиімді оқу материалдары мен әзірлемелерді таңдауға, сондай-ақ барлық оқушылар үшін білімнің қолжетімділігін қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Кейбір мұғалімдер дәстүрлі түрде қол жеткізілген нәтиженің сандық көрсеткіштерін алуға бейімділікпен білімді бағалауға жақындайды. Алайда, білімді тексеру тек түпкілікті нәтижемен ғана шектелмейді, сонымен қатар оқушылардың оқу іс-әрекетінің өзін, соның ішінде олардың іс-әрекет формасының материалды игеру кезеңіне сәйкестігін көрсетеді. Оқу іс-әрекетін дұрыс ұйымдастырылған бағалау мұғалімге алған білімдерін, дағдыларын ғана емес, сонымен қатар қажетті көмекті уақтылы ұсынуға және қойылған мақсаттарға қол жеткізуге мүмкіндік береді.

Білімді дұрыс бағалау оқушылардың танымдық қабілеттерін дамытуға қолайлы жағдай жасайды және математика сабақтарында олардың өзіндік жұмысын белсендіруге ынталандырады. Бұл мұғалімге материалды түсіну және игеру деңгейін анықтауға мүмкіндік беріп қана қоймайды, сонымен қатар оқу мотивациясын қалыптастыруға, аналитикалық ойлауды дамытуға және математикалық есептерді шеше білуге ықпал етеді.

Сондықтан математика сабақтарында білімді бағалау түпкілікті нәтижені ғана емес, сонымен бірге оқушылардың оқу іс-әрекетінің процесін ескере отырып, біртұтас және өзара байланысты түрде жүзеге асырылуы маңызды. Бұл әрбір оқушының оқуы мен дамуы үшін оңтайлы жағдайлар жасауға, сондай-ақ оқу процесін жоспарлау мен түзетуде бағалау нәтижелерін тиімді пайдалануға мүмкіндік береді.

Менің мақсатым-бұрын зерттелген материалдың білімін тексеру ғана емес, сонымен қатар осы білімнің практикалық қолданылуын және оқушылардың жаңа материалды сезінуін бағалау. Ол үшін әртүрлі бақылау элементтерін қарастыруға болады:

1. Бақылау типтері (білім мен дағдылар): оқушылардың білімін ғана емес, сонымен қатар олардың осы білімді практикалық жағдайларда қолдану қабілеттерін бағалау. Осылайша, бақылау теориялық білімді де, практикалық дағдыларды да тексеруге бағытталады.

2. Бақылау түрлері (алдын-ала, ағымдағы, қорытынды, кезең-кезеңмен): оқытудың әртүрлі кезеңдерінде бақылаудың әртүрлі түрлерін қолдану. Алдын ала бақылау жаңа материалды бастамас бұрын білім мен түсіну деңгейін анықтауға мүмкіндік береді. Ағымдағы бақылау аралық нәтижелерді тексеру және уақтылы көмек пен қолдауды қамтамасыз ету үшін оқу процесінде жүзеге асырылады. Қорытынды бақылау материалды игерудің жалпы деңгейін бағалау үшін тақырыпты немесе курсты оқудың соңында жүзеге асырылады. Кезеңдік бақылау оқушылардың оқудың әртүрлі кезеңдеріндегі үлгерімін бағалау үшін пайдаланылады.

3. Сынақ бақылау жүйесі (сарапшылармен жұмыс): мен сарапшылармен жұмысты қамтитын сынақ бақылау жүйесін қолданамын. Бұл орындалу сапасы мен дұрыстығын бағалайтын мамандардың қатысуымен орындалған жұмыстарды немесе шешілген тапсырмаларды тексеру болуы мүмкін.

4. Тестілеу оқушылардың білімін бақылау, бағалау және тексеру формаларының бірі ретінде қолданылады. Тесттерде таңдау сұрақтары болуы мүмкін немесе есептеулер жазуды және есептердің шешілуін түсіндіруді талап етуі мүмкін.

Барлық осы бақылау элементтері оқушылардың білімін ғана емес, сонымен қатар олардың осы білімді іс жүзінде қолдана білуін бағалауға көмектеседі. Бұл оқушыларға тиісті қолдау мен көмек көрсетуге, сондай-ақ оқу процесін алға қойған мақсаттарға бейімдеуге мүмкіндік береді.

Оқушылардың іс-әрекетінің нәтижелерін бақылау барысында осы бақылауды кім жүргізетініне байланысты бақылаудың үш түрін ажыратуға болады:

1. Сыртқы бақылау: сыртқы бақылауды оқушының іс-әрекетін тексеретін және бағалайтын мұғалім жүзеге асырады. Мұғалім оқушының орындаған тапсырмаларын, жұмыстарын немесе жауаптарын талдайтын және жұмыстың сапасы мен дұрыстығы туралы кәсіби пікірін білдіретін сарапшы ретінде әрекет етеді.

2. Өзара бақылау: өзара бақылау оқушының жолдасының қызметін тексеруді жүзеге асыратынын білдіреді. Бұл оқушылар орындалған жұмыстармен немесе тапсырмалармен алмасатын және әрқайсысы екіншісінің жұмысын бағалайтын жағдай болуы мүмкін. Бұл тәсіл білім алушыларға сыни ойлауды дамытуға, талдауға және бір-біріне кері байланыс беруге мүмкіндік береді.

3. Өзін-өзі бақылау: өзін-өзі бақылау оқушының өз іс-әрекетін өз бетінше тексеретінін болжайды. Ол өзі орындалған тапсырмаларды немесе жұмыстарды талдайды, оларды бағалау критерийлерімен салыстырады және өз нәтижелерін дербес бағалайды. Бұл тәсіл оқушының тәуелсіздігін, жауапкершілігін және рефлексиясын дамытады.

Бақылаудың осы түрлерінің әрқайсысының өзіндік артықшылықтары бар және оларды әртүрлі жағдайларда қолдануға болады. Олар білім алушылардың іс-әрекетінің нәтижелерін бағалауға ғана емес, сонымен қатар материалды тереңірек және саналы түрде игеруге ықпал ететін өзін-өзі бағалау, талдау және кері байланыс дағдыларын дамытуға мүмкіндік береді.

Осылайша, оқушылардың білімі мен дағдыларын жүйелі түрде тексеру оқу сапасын арттырудың негізгі шарттарының бірі болып табылады. Математика мұғалімі бақылаудың жалпы қабылданған түрлерін ғана емес, сонымен қатар оқушылардың білімін тексерудің өзіндік әдістерін үнемі дамытып, енгізіп отыруы керек.

Математиканы оқыту барысында оқушылар көптеген математикалық ұғымдарды, қасиеттер мен қатынастарды игереді. Бақылаудың әртүрлі формаларын жүйелі түрде жүргізу материалды игеруді жақсартуға ғана емес, сонымен қатар әр оқушының жеке қабілеттерін ашуға мүмкіндік береді. Оқушылардың оқуға деген қызығушылығы мен дайындық деңгейі жоғарылайды, бұл олардың біліміндегі олқылықтар мен кемшіліктерді уақтылы анықтауға және түзетуге мүмкіндік береді. Кез-келген білімді бақылаудың мәні алынған нәтижелердің берілген игеру деңгейлеріне сәйкес келеді. Негізгі міндет-оқушылардың жетістіктерін жоспарланған білім деңгейлерімен салыстырудың объективті әдістерін табу.

Өскемен қаласы
Сәрсен Аманжолов атындағы Шығыс Қазақстан университеті КеАҚ
7M01502 Физика мамандығының 2-курс магистранты
Батыл Ердос
Жетекшісі: философия докторы PhD Рахадиллов Бауыржан Қорабаевич

ФИЗИКАНЫ ОҚУ ПРОЦЕСІНДЕ ОҚУШЫЛАРДЫҢ ФУНКЦИОНАЛДЫҚ САУАТТЫЛЫҒЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУ ЖӘНЕ ДАМУЫ МӘСЕЛЕСІ

Аннотация. Тақырыптың өзектілігі білім деңгейіне және олардың одан әрі білім беру және кәсіптік жоспарларына қарамастан барлық оқушылар арасында функционалдық сауаттылықты қалыптастыру қажеттілігімен анықталады. Бұл өндірістік және гуманитарлық қызмет салаларындағы елеулі технологиялық өзгерістерге, ақпарат ағындарының апатты ұлғаюына және болашақ дамудың белгісіздігіне байланысты.

Мақала физиканы оқу процесінде оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру және дамыту мәселесіне арналған. Материалды тереңірек меңгеру, пәнді оқуға деген қызығушылықты арттыру үшін сапалы тапсырмаларды қолдану мысалдары келтірілген.

Кілт сөздер: жаратылыстану сауаттылығы, сыни тұрғыдан ойлау, интерактивті әдіс-тәсілдер, оқушылардың ғылыми-зерттеу іс-әрекеті, бағалау.

Бүгінгі таңда өмірдегі барлық өзгерістерге жылдам әрекет ету, ақпаратты өз бетінше табу, талдау, қолдана білу қажеттілігі әлемде бірінші орынға шығады. Функционалдық сауаттылық басты нәрсеге айналуға, өйткені ол - «қолданбалы білім негізінде адамның өмірі мен қызметінің әртүрлі салаларындағы стандартты өмірлік міндеттерді шешу қабілеті». Функционалдық сауаттылықтың бір түрі – жаратылыстану сауаттылығы.

Жаратылыстану сауаттылығы қоғам мәдениетінің деңгейін көрсетеді, оның ғылыми және инновациялық қызметті қолдау қабілетін қамтиды. Жаратылыстану құбылыстарын түсіну және түсіндіру немесе сипаттау, қорытынды жасау, талдау және сенімділікті бағалау қабілеті жаратылыстану сауаттылығының негізгі құзыреттері болып табылады. Ол ОЖСБ, ҰБТ тесттерінде, PISA, TIMSS тапсырмаларында және басқа да халықаралық зерттеулерде бағаланады.

Бұл тест тапсырмаларында жаратылыстану сауаттылығының үш негізгі құзыретіне сәйкес үш үлкен топты бөліп көрсетуге болады. Бірінші топта фактілер белгіленеді, құндылықтар анықталады және зерттеу жоспары ұсынылады. Екіншісінде, құбылыстарды түсіндіру, сипаттау, үшіншіде, қолда бар фактілерге сүйене отырып, қорытынды алу қажет.

Өкінішке орай, жаратылыстану сауаттылығының қалыптасуына байланысты оқушылардың көпшілігі онша жақсы көрсеткіш көрсете алмайды, келесідей тапсырмалар қиындықтар туғызады:

- практикалық мазмұндағы;
- стандартты емес нысанда берілген деректермен;
- талдауды, мәліметтерді интерпретациялауды қажет ететін тапсырмалар.

Қиындық физикалық және математикалық білімдердің, дағдылар мен қабілеттердің бірнеше элементтерін пайдаланумен байланысты. Дегенмен, физикадағы тапсырмаларда бұл математикалық дағдыны қиынырақ жағдайда қолдану қажет болады: нақты объектілер, өлшемді шамалар, күрделірек есептеулер пайда болады. Мысалы, бүкіләлемдік тартылыс заңын қолдану бойынша тапсырмаларда алдымен барлық физикалық шамаларды SI бірліктерімен, стандартты түрде өрнектеп, содан кейін

бірнеше сандарды көбейтіп, нәтижені белгілі бір дәлдікпен жауапты стандартты түрде көрсетіп, жуықтау керек.

Жаратылыстану сауаттылығын қалыптастыру мәселесі сабақтағы іс-әрекеттің мазмұнына және мұғалімнің құзыретіне өзгерістер енгізуді талап етеді. Оқушы іс-әрекет процесінде ғана әрекет етуді үйрене алады, ал мұғалімнің сабақтағы күнделікті жұмысы, өзі таңдаған білім беру технологиялары оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастырады. Сондықтан мұғалімнің біліктілігін арттырудағы басты міндет – оның технологиялық құзыреттілігін арттыру, теориялық дайындығы мен сабақта заманауи білім беру технологияларын қолданудың практикалық тәжірибесін қамту, оқушылардың жеке және жас ерекшеліктерін ескере отырып, оларды бейімдеу мен түрлендіруге дайын болу.

Білім алушылар оқу процесінің барлық кезеңдеріне белсенді қатысып, өз гипотезалары мен сұрақтарын құрастырып, бір-біріне кеңес беріп, өз алдына мақсат қойып, нәтижелерді қадағалап, идеялармен тәжірибе жасап, тәуекелге барып, қателер оқудың ажырамас бөлігі екенін түсінулері қажет.

Материалды күшті меңгеру оқу үдерісі арқылы жүзеге асады, оның ортасында оқушы тұрады, сондықтан барлық сабақта:

- оқу процесінде тұлғаның өзін еркін және қауіпсіз сезінуіне мүмкіндік беретін ынтымақтастық ортасын құру;
- өзін-өзі басқаруды, мәселе мен мақсаттарды өз бетінше анықтауды, мақсатқа жетудің стратегияларын дербес таңдауды қамтамасыз ететін өзін-өзі реттеуді қалыптастыру;
- іс-әрекетке негіз болатын ақпаратты түсінуге, бағалауға, талдауға және синтездеуге ықпал ететін сыни ойлауды дамыту;
- оқытуды бағалау, оқуды өз түсінігі мен анықтауын дамыту қажет.

Орта мерзімді жоспарды құру бағдарламаның барлық жеті модулінің орындалуын қадағалауға, әр түрлі оқыту әдістері мен бағалау әдістерін қолдану және қайталамауға және оқушылардың қарқынды өсуі мен дамуы үшін көмектеседі.

Адамның дамуы когнитивтік, әлеуметтік және эмоционалдық ойлаудың тығыз байланысында жүреді. Мұндай дамудың құрамдас бөліктерінің бірі интерактивті оқыту болып табылады. Оқушыларды өз ойын дамытып, өз көзқарасын қорғап, талдауға, қарым-қатынаста сенімдірек, еркін болуға, балаларды қарым-қатынас жасауға, сұрақ қоюға үйрету өте маңызды. Диалог сабақта негізгі орын алуы керек. Интерактивті оқыту кезінде ынтымақтасу әлсіз оқушы мұғалімнен ғана емес, ең бастысы жолдастарынан, өз тобының мүшелерінен көмек сұрай алады, өзара оқыту жүзеге асады.

Диалогтік оқыту сыни тұрғыдан ойлауға үйретумен өзара байланысты. Физика сабағында сын тұрғысынан ойлау технологиясын қолдану өте тиімді. Ақпаратпен жұмыс істеу, логикалық ойлау, есептерді шығару, өз пікірін дәлелдеу, өздігінен білім алу, ынтымақтастық және топта жұмыс істеу қабілеттерін дамытады. Оқушылар әртүрлі тақырыптар бойынша кластер құруды, «белгілі ақпаратқа» оралу тапсырмасын, «Телеграмма, нұсқаулар, жадынамалар құрастыру», синквейн әдісін, есептер шығару дағдыларын жаттықтыру үшін «Есептерді шешу парағы» тәсілін жақсы көреді. Мұғалім мен оқушы рөлдерін ауыстырады, басты рөл оқушыға тиесілі, ал мұғалім кеңесші, көмекші рөлін атқарады.

Оқытушылардың оқу материалын меңгеру сапасын арттыру бойынша жұмыс жоспарын құру бойынша мұғалімнің келесі іс-әрекетін жоспарлауда бағалаудың маңызы зор, өзін-өзі тексеру және өзара тексеру үлкен мүмкіндіктер береді, нәтижесінде оқушылар өзін белсенді қатысушы ретінде сезіне бастайды, оқу үдерісін бағалап, жұмыстарын қорғауға үйренеді. Оларды өз жұмысын талдауға, материалды игеруді жақсарту үшін не істеу керектігін шешуге, қиындықтарды қалай жеңуге, мақсатқа жету процесін бақылауға үйрету керек, бұл орайда өзін-өзі бағалау көбінесе өзін-өзі реттеумен байланысты.

Оқушылардың көпшілігі сапалы білім алуға мүдделі, ал жоғары оқу нәтижелеріне қол жеткізу үшін білімді іздеудің дәстүрлі түрлерін пайдалану жеткіліксіз. АКТ қолдану қазіргі балалардың қажеттіліктерін қанағаттандыруға мүмкіндік береді. Сабақта бұл технологияны белсенді қолдану қажет: компьютерлік презентациямен жұптық және топтық жұмыс, кластер құрастыру, тақырып бойынша тірек сызба, бейнероликке сұрақтар құрастыру, интерактивті тақтаны пайдалану. Балаларға мұндай сабақтар ұнайды, компьютерді пайдалану әртүрлі физикалық эксперименттерді имитациялауға және визуализациялауға, өз бетінше зерттеуге мүмкіндік береді.

Оқытудағы ең күрделі міндеттердің бірі – дарынды оқушылармен жұмыс жасау, ол жұмыс жоспары арқылы мұқият дайындалуды және ойлануды талап етеді. Дифференциалды тапсырмаларды,

белсенділікті талап ететін тапсырмаларды, жеке жұмыстарды қосу, топтық жұмыс формаларын қолдану дарынды балалардың қажеттіліктерін ескеруге көмектеседі. Қабілетті оқушы топта мәселені шешуде оны өзі шешіп қана қоймай, басқаларды да оқытады, жан-жақты зерттеу әдістерін көрсетеді.

Бірақ өз жұмысымызда балалардың жас ерекшеліктерін де ескеруіміз керек, жас баланың бейімділігіне, оның қызығушылықтарына әсер етеді. Бұған топта жұмысты ұйымдастыру көп көмектеседі. Ол сыныпта да, шағын ұжымда да оқшауланудан аулақ болуға, ал сыныптағы өзара түсіністік пен ынтымақтастық атмосферасы бұл қажеттілікті қанағаттандыруға мүмкіндік береді. Жасөспірім үшін оқудағы жеке табысы үлкен маңызға ие, бағалаудың орнына ұпайларды пайдалану балалардың сезімін ескеруге септігін тигізеді, өйткені сәттілік сезімі шабыттандырады, ал сәтсіздік қызығушылықтың төмендеуіне әкелуі мүмкін. Жас жеткіншектердің білімге деген қызығушылықтары даму, қалыптасу кезеңінде болғандықтан, сыни тұрғыдан ойлау әдістері оқушыларды белсендіруге, жаңа тақырыпты меңгеруге баулиды. Біз балаларды білімді автоматты түрде бейсаналық меңгеруден бірте-бірте осы білімді бақылаудың белсенді санасына өтуге үйретуіміз керек.

Нәтижесінде дайын білімді аударудан алшақтау байқалады, сабақтар оқушылардың өз білімдері мен сенімдері туралы ой елегінен өткізуге, сұрақтар қоюға, білім қорын толықтыруға, түсінігін қайта құруға, яғни оқу процесіне белсенді қатысуға мүмкіндік беретіндей етіп құрылады, бұл олардың функционалдық сауаттылығын арттырады. Оқыту процесі білім алушыларды дербес, өз бетінше ынталы, сенімді, жауапты, сыни ойлауы дамыған, цифрлық технологияларда құзыреттілік танытуға бағытталған.

Оқушыларды ғылыми-зерттеу іс-әрекетіне қосу функционалдық сауаттылықты дамыту тұрғысынан үлкен мүмкіндіктерге ие. Физика курсында эксперимент барысын бақылау арқылы көптеген түсініктер қалыптасады. Мұғалім бақылауды оқушылардың өздері «көретін» және зерттелетін құбылысқа байланысты сұрақ құрастыратындай етіп ұйымдастырып, оған жауап беруге тырысуы керек. Жауапты іздеу әртүрлі тәсілдермен (теориялық және практикалық) жүзеге асырылуы мүмкін, нәтижесінде студент өзара қарым-қатынас орнатуға, қорытынды жасауға, жалпылауға үйренеді.

Функционалдық сауаттылықты дамыту зертханалық жұмыста орын алуы мүмкін. Оқу-әдістемелік құралда сабақта кіріктірілген зертханалық және практикалық жұмыстарды қолданудың жаратылыстану сауаттылығын қалыптастыруға да ықпал ететіндігі, сонымен қатар оқушылардың танымның ғылыми әдісінің эксперименттік компонентін меңгеріп, ең маңыздысын алдыңғы орынға шығаруға мүмкіндік беретіндігі келтіріледі. Мұны мәселелік жағдай жасау арқылы жасауға болады.

Мысалы, «Газдардағы, сұйықтардағы және қатты денелердегі диффузия» тақырыбын оқу кезінде мұғалім сумен және мыс сульфатының ерітіндісімен толтырылған өлшеуіш баллондарды көрсетеді (цилиндрлер 7 күндік интервалмен толтырылған, даталар жапсырмада көрсетілген). және не байқағанын түсіндіруді сұрайды. Оқушылар материяның молекулалардан тұратынын біледі, молекулалар қозғалады деген қорытындыға келеді. «Диффузия» түсінігін енгізгеннен кейін мұғалім диффузия әрқашан бірдей жылдамдықта бола ма деген сұрақ қояды. Ол неге байланысты? Жауаптарды тыңдап, тақтадағы негізгі ойларды бекітіп болған соң, ол балаларды өз идеяларын қалай тексеруге болатыны туралы ойлануға шақырады. Шағын топтарда тәжірибелік жұмыс ұйымдастырылады, эксперименттің барысы, қажетті құрал-жабдықтар талқыланады (мұғалім не қажет болуы мүмкін алдын ала дайындайды). Нәтижелерді ұсынғаннан кейін диффузия жылдамдығы заттың агрегаттық күйіне және оның температурасына байланысты екендігі туралы қорытынды жасалады.

Сабақты құрудың бұл нұсқасы тек танымдық белсенділікті арттыруға ықпал етеді, сонымен қатар құбылыстарды ғылыми түсіндіре білу, жаратылыстану зерттеулерінің ерекшеліктерін түсіну және эксперимент нәтижелерін түсіндіру сияқты құзыреттерді дамытады.

Осылайша, физиканы оқытуда оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру міндеті оқу іс-әрекетінің мазмұны мен мұғалімнің құзыреттілігі тұрғысынан жүзеге асырылуы тиіс.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Алексашина И.Ю., Формирование и оценка функциональной грамотности учащихся: Учебно-методическое пособие / И. Ю. Алексашина, О. А. Абдулаева, Ю. П. Киселев; науч. ред. И. Ю. Алексашина. — СПб.: КАРО, 2019. — 160 с.
2. Кунаш, М.А. Формирование и развитие познавательной компетентности учащихся. – Волгоград: Учитель, 2015. – 156 с.
3. Ушева, Т.Ф., Лебединцев, В.Б., Запятая, О.В., Горленко, Н.М. Структура универсальных учебных действий и условия их формирования. – М.: Просвещение, 2012. – 160 с.

КГУ "Средняя школа №35 имени Халела Досмухамедулы"
государственного учреждения "Отдел образования города Актобе"
Учитель истории
Тлепкалиева Эльянора Галимуратовна

ОСНОВЫ ПАТРИОТИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ УЧАЩИХСЯ В ПРЕПОДАВАНИИ ИСТОРИИ КАЗАХСТАНА

Проблематика патриотического воспитания всегда занимала одно из главных мест в отечественных педагогических и философских исследованиях. В современной литературе патриотическое воспитание представляет собой процесс, направленный на осознание влияния личности на общество, а также на усвоение знаний о подвигах, традициях и героях родной Родины. Эффективное патриотическое воспитание приводит к яркому формированию патриотизма у детей. Патриотизм проявляется через практическую деятельность, направленную на всестороннее развитие страны и защиту ее интересов. Патриотизм является социально-историческим явлением, его основные элементы возникли из понимания родовых связей и обычаев.

Особое внимание следует уделять истории в рамках отечественной образовательной программы в Казахстане. Преподавание истории Казахстана позволяет не только изучать богатое наследие и опыт, но и приобретать непоколебимые духовные ценности, накопленные за всю историю человеческой цивилизации. Через изучение истории мы можем постичь наше отношение к универсальным нравственным и духовным принципам. Знание истории, будь то история нашей семьи, народа или страны в целом, позволяет нам стать полноценными людьми с активной гражданской и жизненной позицией.

Учитель истории может через свой урок раскрыть патриотические чувства у ребенка и направить дух детей, используя примеры деятелей истории. Урок истории позволит сформировать позитивное отношение к государству, чувство честности, уважение к законодательству Республики Казахстан, социальную активность и ответственность.

Каждый этап истории нашей страны и нашего народа представляет собой период напряженности и значимости. В связи с этим, задача уроков истории заключается в том, чтобы раскрыть и передать учащимся понимание связи между прошлым, настоящим и будущим, а также непрерывную связь между временем и народами, поколениями. Патриотическое направление занятий строится на систематическом восприятии учащимися патриотических и нравственных идей, представленных в содержании отечественной истории, включая ее победы и трагические страницы, а также на формировании мировоззренческой позиции.

Таким образом, среди множества задач, связанных с патриотическим воспитанием на уроках истории Казахстана, можно выделить следующие основные цели:

- Воспитание активного гражданина, который искренне любит свою Родину и готов действовать в ее интересах.
- Формирование устойчивой привычки соблюдать общепринятые нормы и правила, что способствует развитию гражданской ответственности.
- Привитие гордости за свою Родину, ее народных героев, а также уважение к историческому наследию и достижениям страны.
- Воспитание гражданина, осознающего свои права и уважающего права других людей.
- Поддержка толерантности, религиозной терпимости и противодействие экстремизму среди молодежи.

- Формирование чувства причастности к своей семье, городу, Родине и культурно-историческому наследию своего народа.
- Воспитание преданности Родине и готовности молодого поколения отстаивать ее интересы в любое время.

Эти задачи позволяют развивать глубокое понимание и приверженность к Родине, формировать у учащихся сильные ценностные основы и активную гражданскую позицию, способствуя созданию гармоничного и благоприятного общества.

Определяя цели и задачи на уроках истории Казахстана при формировании гражданской позиции личности, можно разработать структуру и алгоритм действий, состоящий из трех этапов:

1. Патриотическая Вера: На этом этапе внушаются первые знания о прошлом своей Родины. Учащиеся ознакамливаются с историческими фактами, событиями и значимыми личностями, которые формировали и влияли на развитие страны. Это позволяет им установить эмоциональную связь и уважение к своей Родине.

2. Патриотическое сознание: На этом этапе учащиеся стремятся понять полученные знания и выразить собственную точку зрения. Главная задача этого этапа - развивать критическое мышление и способность анализировать и оценивать прошлые и настоящие события. Учащиеся обсуждают различные точки зрения и аргументируют свои суждения, что помогает им сформировать собственную гражданскую позицию.

3. Патриотическая деятельность: На этом этапе учащиеся осознают, что они являются частями судьбы своей страны и готовы действовать в соответствии с общепринятыми нормами и правилами. Они проявляют активность и участвуют в различных инициативах и проектах, направленных на благо своей Родины. Важно, чтобы учащиеся понимали свою роль и ответственность в развитии и процветании страны.

Такой алгоритм помогает структурировать процесс патриотического воспитания на уроках истории Казахстана, обеспечивает поэтапное формирование гражданской позиции учащихся и помогает им стать активными и ответственными гражданами своей страны.

Для эффективного воспитания патриотических чувств и формирования гражданственности на уроках истории полезно применять разнообразные методы и формы работы. Важно, чтобы дети не только читали учебники и рассматривали карты, но и научились анализировать полученные данные. В этом контексте можно рассмотреть следующие методы:

1. Дискуссии: Организация групповых обсуждений позволяет учащимся высказывать свои мнения, аргументировать их и слушать точки зрения других. Это развивает навыки анализа и критического мышления, помогает формировать собственную гражданскую позицию.

2. Викторины: Проведение викторин на исторические темы позволяет проверить знания учащихся и стимулирует их интерес к изучению прошлого. Это также способствует активному взаимодействию и соревновательной атмосфере в классе.

3. Работа с историческими документами: Включение источников из прошлого, таких как дневники, письма, фотографии, помогает учащимся оценить исторические события более глубоко. Анализ и интерпретация таких документов развивают навыки исторического источниковедения и позволяют погрузиться в эпоху, о которой изучается.

4. Доклады, сообщения и презентации: Дать учащимся возможность подготовить и представить доклады, сообщения или презентации на историческую тему помогает им развивать навыки исследования, аналитического мышления и публичной речи. Это также способствует активному участию и самостоятельности в обучении.

Использование разнообразных методов и форм работы на уроках истории позволяет сделать процесс обучения более интересным и практичным. Это помогает детям лучше усваивать исторические знания, развивать критическое мышление и формировать патриотические чувства и гражданственность.

Важным моментом при подготовке к уроку является анализ общества и ситуации в нем, так как современное общество очень подвижно в связи с экономическими и политическими реформами. В таком обществе нравственные и духовные ценности находятся в определенном движении, к которому учитель должен адаптироваться для достижения поставленной цели, то есть воспитывать патриотизм.

В рамках патриотического воспитания на уроках истории могут быть использованы различные виды занятий, направленные на формирование патриотических чувств и гражданственности учащихся. Некоторые из них включают:

1. Изучение исторических событий и личностей: Разбор исторических событий, роли национальных героев и значимых личностей способствует формированию гордости за свою страну. Это может включать изучение исторических побед, подвигов, культурных достижений и значимых моментов в истории нации.

2. Анализ и обсуждение исторических источников: Работа с историческими документами, артефактами и источниками позволяет учащимся проникнуть в суть прошлого, анализировать историческую информацию и формировать собственные выводы. Это способствует развитию критического мышления и пониманию различных точек зрения.

3. Проведение проектов и исследований: Предоставление учащимся возможности проводить собственные исследования и проекты на историческую тематику стимулирует их активность, самостоятельность и позволяет глубже погрузиться в изучаемую эпоху. Это также развивает навыки исследовательской работы и креативного мышления.

4. Посещение музеев и исторических мест: Организация экскурсий в музеи, памятники и исторические места позволяет учащимся ощутить историю своей страны непосредственно. Реальный контакт с историческими артефактами и местами помогает создать более глубокую и эмоциональную связь с прошлым.

5. Культурные мероприятия и праздники: Организация культурных мероприятий, посвященных историческим событиям и традициям, помогает учащимся увидеть и ощутить ценности своей культуры и нации. Это может быть организация тематических выставок, концертов, конкурсов и праздничных мероприятий.

Комбинация этих видов занятий поможет создать разносторонний и глубокий подход к патриотическому воспитанию на уроках истории. Важно обеспечить активное участие учащихся, стимулировать их интерес к прошлому и развивать гражданскую позицию через изучение истории своей страны.

В заключение хочу сказать учителю, что для развития патриотических чувств у детей он сам должен быть патриотом. Перед патриотическим воспитанием начинается формирование нравственных качеств, так как доброта, ответственность и гражданственность являются одними из важнейших качеств человека. Урок истории помогает в этом вопросе, потому что у детей возникают другие чувства через гордость за свою страну. Поэтому учитель истории, прежде всего, должен использовать различные методы, чтобы ребенок мог гордиться своей страной.

г. Алматы

«Международный колледж бизнеса и коммуникации»

Преподаватель химии

Аубакирова Ардак Калыбековна

ИНТЕЛЛЕКТ-КАРТЫ В КОНТЕКСТЕ ОБУЧЕНИЯ ХИМИИ В КОЛЛЕДЖЕ

Современный колледж предоставляет уникальную образовательную среду, отличающуюся от других учебных заведений. Студенты сталкиваются с задачей восприятия, усвоения и запоминания значительных объемов учебной информации из различных областей знаний. Качественная подготовка компетентных специалистов включает в себя овладение основами химической науки. Однако при изучении химии, особенно на начальном этапе обучения, который совпадает с адаптацией студентов к условиям колледжа, возникают значительные трудности. Первопричинами этих трудностей являются недостаточный уровень базовых знаний по дисциплине, недостаточно развитые общеучебные навыки и неумение правильно организовать самостоятельную работу во внеаудиторное время для подготовки к практическим и лабораторным занятиям по химии.

Особенностью курса химии в международном колледже бизнеса и коммуникации заключается в большом объеме учебного материала, который необходимо усвоить в рамках общепрофессиональных дисциплин, и ограниченных ресурсах учебного времени, выделенных на его изучение. Чтобы обеспечить

успешный процесс обучения химии в таких условиях, важно четко структурировать учебный материал и использовать современные средства и методы визуализации.

Визуализация и структурирование учебного материала по химии способствуют пониманию теоретических основ этой науки, помогают выявить логические связи между структурой и свойствами изучаемых веществ, а также выявить закономерности химических процессов. В этом контексте использование схемно-знаковых моделей на различных этапах изучения дисциплины является перспективным подходом. Они помогают формировать новые знания, обобщать и систематизировать уже полученные знания, а также развивать практические умения и навыки в области химии.

Среди схемно-знаковых моделей, которые находят применение в образовательном процессе, можно выделить следующие: графы логической структуры учебного материала, метапланы и опорные конспекты, фреймовые модели, продукционные логические модели, схемоконспекты и ментальные карты. Использование таких средств визуализации информации является важным и актуальным.

Схемы логической структуры учебного материала помогают представить связи и зависимости между различными концепциями и темами. Метапланы и опорные конспекты служат для организации и систематизации информации, обеспечивая обзорный и упорядоченный подход к изучению предмета. Фреймовые модели представляют собой структурированные схемы, которые позволяют анализировать и понимать основные аспекты и взаимосвязи в определенной области знаний.

Продукционные логические модели используются для представления последовательности шагов или правил в решении задач. Схемоконспекты представляют собой компактные и сжатые визуальные диаграммы, отражающие основные идеи и связи между ними. Ментальные карты, в свою очередь, являются графическими представлениями концепций, идей и связей, которые помогают визуализировать информацию и стимулируют ассоциативное мышление.

Использование этих схемно-знаковых моделей в образовательном процессе имеет явную актуальность, поскольку они способствуют более эффективному усвоению и запоминанию информации, а также помогают студентам видеть логические связи и структуру изучаемого материала. В результате студенты могут лучше ориентироваться в предмете, более глубоко понимать его основы и легче применять полученные знания на практике.

Для развития навыков работы с учебной информацией и повышения эффективности обучения химии применяется методика составления интеллект-карт. Интеллект-карты представляют собой не только визуальное средство, аналогичное схемам и рисункам, но и, по мнению современных педагогов, способ мышления.

Использование интеллект-карт способствует организации и структурированию учебной информации. Они позволяют визуализировать основные понятия, связи и взаимосвязи между ними. Этот метод активизирует когнитивные процессы студентов и способствует логическому мышлению. Также интеллект-карты представляют собой графическое изображение концепций и их связей, которые студенты создают в процессе усвоения и организации информации. Они помогают студентам увидеть целостную картину изучаемого материала, выделить ключевые элементы и установить связи между ними. Такой подход способствует углубленному пониманию химических концепций и закономерностей.

Важно отметить, что интеллект-карты также стимулируют творческое мышление и ассоциативные связи. Студенты имеют возможность свободно выражать свои идеи и представления, что способствует более глубокому погружению в учебный материал.

Метод интеллект-карт, разработанный английским психологом и писателем Т. Бьюзеном, основывается на принципе «радиантного мышления» и является способом помощи в обработке информации. Бьюзен предложил этот метод с целью поддержки мышления человека в процессе работы с информацией, и его основа заключается в использовании визуальных ассоциаций.

«Радиантное мышление» представляет собой форму ассоциативного мышления, в котором центральный образ является отправной точкой, от которой расходятся лучи-ассоциации в различных направлениях. Этот метод мышления позволяет связать абстрактные понятия с комплексом человеческих ощущений и эмоций. Используя интеллект-карты, мы можем визуальным образом отразить процесс мышления, запишем ассоциации и связи между ними. Каждая ассоциация представляет собой новый элемент, который может расширять, дополнять и уточнять интеллект-карту.

Создание интеллект-карт позволяет наглядно представить связи и идеи, что делает их более понятными и запоминающимися. Такая визуальная запись мыслей и ассоциаций помогает увидеть общую картину и обнаружить новые связи, которые могут быть неочевидны в текстовом виде. Благодаря этому,

интеллект-карты являются гибким инструментом, который может постоянно развиваться и обновляться, отражая все новые идеи и размышления.

Традиционные методы обработки информации, такие как конспектирование текста или запись лекций, преимущественно используют кортикальные способности левого полушария мозга. Однако при составлении интеллект-карт активизируются творческие способности правого полушария. Это связано с тем, что конспектирование может быть неэффективным, поскольку обучающиеся часто фиксируют слишком большой объем информации, не уделяют достаточно внимания главным и ключевым моментам. В результате материал плохо запоминается, и требуется дополнительное время для его осмысления.

Кроме того, записи, сделанные традиционными методами, зачастую проводятся механически, без глубокого анализа содержания или установления причинно-следственных связей между рассматриваемыми понятиями и явлениями. Это ограничивает возможности полного понимания и связывания информации.

Составление интеллект-карт, в свою очередь, позволяет создавать более структурированные и визуально наглядные представления информации. Такой подход позволяет обнаружить основные концепции, их связи и взаимодействие. Интеллект-карты также способствуют активному мышлению, включая ассоциативное и творческое мышление, что помогает лучше усваивать и запоминать материал.

Основной целью использования технологии составления интеллект-карт в обучении химии является улучшение качества предметных знаний и развитие метапредметных навыков работы с химической информацией у обучающихся. Интеллект-карты представляют собой полезный инструмент, который может применяться на различных этапах образовательного процесса.

Во время лекционных занятий интеллект-карты могут использоваться в качестве средства визуализации информации, способствуя формированию новых знаний. Они позволяют наглядно представить связи и отношения между концепциями и понятиями, помогая обучающимся лучше понять и запомнить материал.

На практических занятиях интеллект-карты могут быть использованы для закрепления, систематизации и обобщения полученных знаний. Они помогают обучающимся структурировать информацию, выделять главное, а также распознавать закономерности и причинно-следственные связи в химических процессах.

Во внеаудиторное время интеллект-карты могут быть полезны при самостоятельной работе обучающихся в подготовке к практическим занятиям, лабораторным работам и контрольным заданиям, а также перед промежуточной аттестацией. Они позволяют структурировать и организовать учебный материал, помогая обучающимся систематизировать свои знания и подготовиться к успешному выполнению заданий.

Интеллект-карта должна быть привлекательной и наглядной, с использованием ярких цветов. Центральный образ следует разместить в центре, который может быть выражен словом, символом или сокращением. При оформлении интеллект-карты рекомендуется использовать как минимум три различных цвета. Использование разных размеров шрифта помогает выделить иерархию понятий.

Важно отметить, что интеллект-карта может быть бесконечной и расширяться по мере углубления и расширения учебной информации. Новые ветви и связи могут быть добавлены, чтобы отразить новые знания. Интеллект-карты особенно эффективны при изучении объемных тем, требующих систематизации, уточнения и актуализации знаний.

Регулярная работа с интеллект-картами, как составленными преподавателем, так и созданными самостоятельно студентами, способствует развитию общеучебных навыков, таких как восприятие, обработка и обмен информацией. Она также способствует развитию различных типов памяти, креативности и критического мышления. Использование интеллект-карт позволяет более эффективно использовать учебное время и повысить эффективность процесса обучения.

Таким образом, интеллект-карта имеет ряд преимуществ как средство визуализации и структурирования учебной информации, а также как способ мышления. Она стимулирует активное взаимодействие с материалом, развивает творческие и аналитические навыки, что в конечном итоге способствует более глубокому пониманию и усвоению предметных знаний.

Қарағанды қаласы
«Қарағанды медицина университеті» КеАҚ
Қоғамдық денсаулық сақтау мамандығының 2 курс магистранты
Аяш Әлішер Ағажанұлы
Ғылыми жетекші: м.ғ.к, қоғамдық денсаулық мектебінің профессоры
Абитаев Дархан Сайлаубекович

ҚАЛЫПТЫ ЖӘНЕ ҚАШЫҚТАН ОҚУ КЕЗІНДЕ СТУДЕНТТЕРІНІҢ ӨМІР САЛТЫ

Зерттеудің өзектілігі: соңғы уақытта оқу процесіне қашықтықтан технологияларды енгізу мәселесі және оның студенттердің, әсіресе медициналық университеттердің үйреншікті өмір салтына әсері, оған көптеген факторлар әсер етеді (оқу жүктемесінің жоғарылығы, ұйқының болмауы және физикалық белсенділік, стресс) өткір болды. олардың денсаулығы мен өмір сүру сапасы.

Зерттеудің мақсаты: Медициналық ЖОО студенттерінің күндізгі және қашықтықтан оқытудағы күндізгі режимінің құрамдас бөліктерін салыстырып, оларға гигиеналық баға беру.

Материалдар мен әдістер: Сауалнама Google пішіні түрінде дербес әзірленді, оған өмір салты, күнделікті тәртіп және т.б. сұрақтар кіреді. Қарағанды медициналық жоғары оқу орындарының 120 студенті арасында сауалнама әдісі бойынша социологиялық зерттеу жүргізілді.

Нәтижелер: Зерттеу барысында медицина студенттерінің өмір салтының негізгі сипаттамалары анықталды, сонымен қатар студенттердің қашықтықтан оқытуға көшуі кезінде оның құрамдас бөліктерінің елеулі өзгерістері анықталды. Осылайша, күндізгі нысанда респонденттердің көпшілігі (49,3%) 7-8 сағат ұйықтайды, ал қашықтықтан оқыту кезеңінде оның жоғарылау үрдісі анықталды. Респонденттердің көпшілігі үшін (43,2%) 7-8 сағатты құрады. Сонымен қатар, бір уақытта ұйықтап, бір уақытта оянып, ұйқысы қанғандай сезіне бастаған студенттердің пайызы өсті. тиісінше 35,5-тен 55%-ға және 29,5-тен 67,3%-ға дейін. Сондай-ақ респонденттердің 46,4%-ы қашықтан оқыту кезінде оқу процесі аз уақытты алатынын, ал респонденттердің 65%-ында шаршау сезімі төмендегенін атап өтті. Бетпе-бет оқытуда гаджеттерді күніне 6 сағаттан астам қолдануды респонденттердің 36,8%-ы ғана, ал қашықтықтан оқытуда – 75,9%-ы атап өткен. Бос уақыт мәселесі бойынша, Домен респонденттердің көпшілігі (43,6%) бос уақытын көбірек өткізетіні белгілі болды, ал 30% - керісінше, 24,5% -ында ешқандай өзгеріс жоқ, ал 1,9% бос уақыты жоқ екенін айтты. . Қашықтықтан оқыту кезеңінде оқушылардың таза ауада өткізетін уақытының қысқару үрдісі анықталды, мұны респонденттердің 49,1%-ы атап өтті. Студенттердің дене белсенділігін зерделеу кезінде белгілі болғандай, бұған дейінгі кезеңде оқу сабақтарының саны респонденттердің 36,8%-да өсіп, 42,7%-да өзгермеген, таңертеңгілік жаттығуларды орындайтын студенттердің үлесі 12,7-ден 33,6%-ға дейін өскен. Сонымен қатар, барлық респонденттердің 66,8%-ы жалпы дене белсенділігінің төмендеуін атап өтті. Студенттердің тамақтануын зерттеу кезінде До-ға көшу кезінде тамақтану санының үш еседен төртке дейін өскені анықталды. Бір уақытта тамақ іше бастаған студенттердің үлесі 35-тен 58,4%-ға дейін өсті.

Қорытынды: қашықтан оқытын медициналық студенттердің күнделікті өміріндегі өзгерістердің оң және теріс тенденциялары бар. Ал ақпараттық-коммуникациялық және интерактивті технологиялар жаңа білім беру ортасының негізі болғандықтан, бұл деректер оқу үдерісін қалыптастыруды жетілдіруге, оқушылардың денсаулығын сақтауға көмектесетін аурулардың алғашқы алдын алу бағдарламаларын жасауға пайдалы болуы мүмкін.

Қолданылған әдебиеттер:

1. Милько М.М., Гуремина Н.В. Исследование физической активности студентов в условиях дистанционного обучения и самоизоляции // Современные наукоемкие технологии. 2020. № 5. С. 195–200.
2. Соколов Г.А. Особенности психоэмоциональных состояний студента при дистанционной форме обучения // Современное образование. 2014. № 1. С. 1–13. [Электронный ресурс]. URL: https://nbpublish.com/library_read_article.php?id=10921 (дата обращения: 11.03.2021).
3. Алексеева А.Ю., Балкизов З.З. Медицинское образование в период пандемии COVID-19: проблемы и пути решения // Медицинское образование и профессиональное развитие. 2020. Том 11. № 2. С. 8—24. DOI:10.24411/2220-8453- 2020-12001.

4. Влияние социально-психологического благополучия на адаптационные показатели студентов / И.С. Зимина [и др.] // Вестник Оренбургского государственного университета. 2016. № 6(194). С. 3—8.
5. Герасимова А.А., Холмогорова А.Б. Стратегии совладания, психологическое благополучие и проблемное использование интернета в период пандемии // Психологическая наука и образование. 2020. Том 25. № 6. С. 31—40. DOI:10.17759/pse.2020250603
6. Гигиеническая характеристика фактического питания студентов педиатрического университета / С.Н. Львов [и др.] // Педиатр. 2017. № 8(S1). С. M202—M203.
7. Груздев И.А., Камальдинова Л.Р., Калинин Р.Г. Результаты опроса студентов российских вузов, осуществляющих переход на дистанционный формат обучения // Современная аналитика образования. 2020. Т. 6. № 36. С. 62—67.

г. Караганда

НАО «Медицинский университет Караганды»

Магистрант 2 курса ОП 7M10110 «Клеточная биология, генетика и патология»

Ендальцева Виталина Григорьевна

Научные руководители: к.х.н, доцент, ассоциированный профессор кафедры Биомедицины

Рахимова Бибигуль Багдатовна;

Доктор PhD, ассоциированный профессор кафедры Акушерства, гинекологии и перинатологии

Турдыбекова Яминур Габдулхаковна

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ СОДЕРЖАНИЯ ФРАКЦИЙ ГИСТОНОПОДОБНЫХ БЕЛКОВ В ГОМОГЕНАТЕ ЯИЧНИКОВ У САМОК КРЫС И ИХ ПОТОМСТВА ПРИ ВОЗДЕЙСТВИИ ПЫЛЕ-СОЛЕВЫХ АЭРОЗОЛЕЙ АРАЛЬСКОГО МОРЯ

Введение. Одной из экологических проблем Казахстана является состояние окружающей среды в Приаралье. Нерациональное использование ресурсов Аральского моря привело к его иссушению, что повлекло за собой изменение климатических условий и ухудшение экологической обстановки в регионе [1]. Воздушными потоками со дна Аральского моря поднимается пыль, в составе которой обнаружены различные соли, тяжелые металлы, пестициды и другие вещества [2].

Неблагоприятная экологическая ситуация влечет за собой ухудшение состояния здоровья местных жителей, в том числе и женской репродуктивной системы [3]. По данным предыдущих исследований многие женщины, проживающие в этом регионе, склонны к раннему наступлению менопаузы, что вероятно вызвано воздействием неблагоприятных факторов на их органы репродуктивной системы [4,5].

Для объяснения степени влияния вредных воздействий пыле-солевых аэрозолей Аральского моря на здоровье местного населения необходимо исследовать изменения в яичниках на молекулярном уровне, что позволит раскрыть глубину поражения женской репродуктивной системы [6-8].

Цель. Провести сравнительный анализ содержания фракций гистоноподобных белков в гомогенате яичников у самок крыс и их потомства женского пола при воздействии пыле-солевых аэрозолей Аральского моря.

Материалы и методы. Материалом исследования являлся гомогенат яичников крыс и их потомства. Самки крыс подвергались ингаляционной затравке пыле-солевыми аэрозолями Аральского моря в течение 30 дней по 4 часа в день в специальной затравочной камере цилиндрической формы объемом 155 л с внекамерным размещением животных в индивидуальных пеналах и динамической подачей пыле-солевого аэрозоля в дозировке 1,5 мг/м³ [9]. Потомство (самки I поколения) не подвергалось действию пыле-солевых аэрозолей.

Определение содержания фракций гистоноподобных белков проводилось спектрофотометрическим методом (по методике Маркушевой Л.И. и Савиной М.И., спектрофотометр PD-303 UV при длине волны 330 нм против холостой пробы) с использованием надосадочной жидкости, содержащей белки, подобные гистонам фракций H1, H2A, H3, H4, H2B, выделенных из гомогената яичников с помощью центрифугирования [10].

Статистическая обработка полученных результатов исследования с использованием пакета Excel (Microsoft) методами описательной статистики и программы Statistica 8.0 (StatSoft) методом параметрической статистики с оценкой значимости различий по Стьюденту. Статистически значимым для всех признаков считался критерий достоверности $p < 0,05$.

Результаты. На основании среднего значения содержания фракций гистоноподобных белков в гомогенате яичников крыс мы составили гистограммы, наглядно показывающие различия между крысами опытной и контрольной групп крыс-матерей и крыс первого поколения.

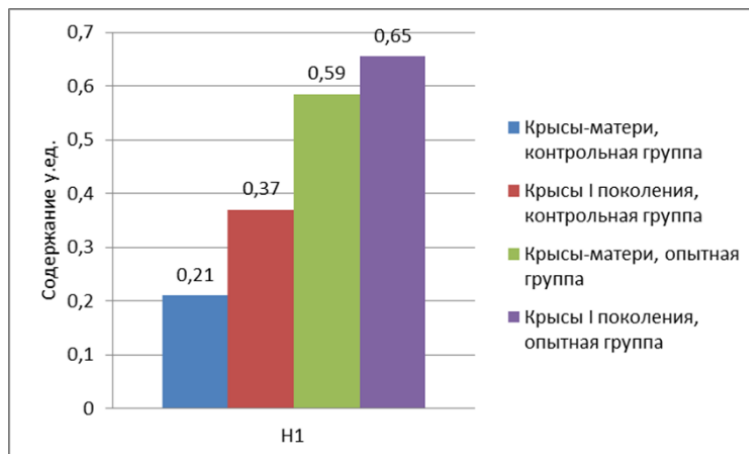

Рисунок 1 - Среднее значение содержания фракции N1 гистоноподобных белков в гомогенате яичников у самок крыс и их потомства при воздействии пыле-солевых аэрозолей Аральского моря

На основании гистограммы (рис.1) наибольшее содержание фракции N1 гистоноподобных белков наблюдается в гомогенате яичников у крыс I поколения в опытной группе, наименьшее содержание – у крыс в контрольной группе.

В результате проверки наличия статистически значимых различий между всеми группами, задействованными в эксперименте, с использованием критерия Стьюдента установлено, что содержание фракции N1 гистоноподобных белков в гомогенате яичников у крыс опытной группы имеет статистически значимое различие от таковых показателей у крыс в контрольной группе ($p < 0,05$). Мы считаем, что эти изменения связаны с негативным влиянием компонентов пыле-солевых аэрозолей на клетки яичников. Также содержание фракции N1 в гомогенате яичников у потомства опытной группы имеет статистически значимое различие от показателей потомства контрольной группы ($p < 0,05$). Возможно, это связано с тем, что у потомства крыс, подвергавшихся ингаляционной затравке, сохранились последствия воздействий неблагоприятного экологического фактора на репродуктивную систему, наблюдавшиеся у их матерей. А содержание фракции N1 в гомогенате яичников у крыс опытной группы и их потомства не имеет статистически значимых различий ($p > 0,05$).

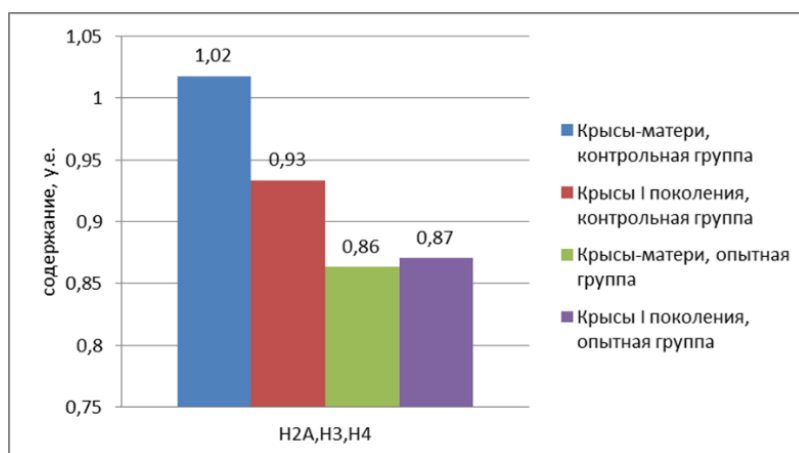

Рисунок 2 - Среднее значение содержания фракций N2, N3, N4 гистоноподобных белков в гомогенате яичников у самок крыс и их потомства при воздействии пыле-солевых аэрозолей Аральского моря

По данным гистограммы (рис.2) наибольшее содержание фракций N2, N3, N4 гистоноподобных белков наблюдается в гомогенате яичников у крыс-матерей в контрольной группе, наименьшее

содержание - у крыс в опытной группе. Однако, при статистическом анализе фракций Н2А, Н3, Н4 гистоноподобных белков достоверных различий между группами не выявлено.

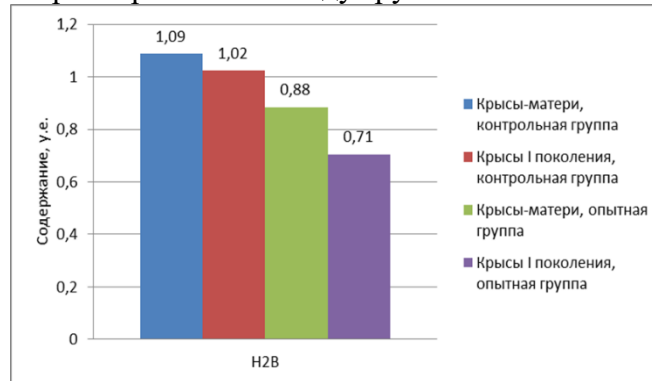

Рисунок 3 - Среднее значение содержания фракции Н2В гистоноподобных белков в гомогенате яичников у самок крыс и их потомства при воздействии пыле-солевых аэрозолей Аральского моря

На гистограмме (рис.3) можно увидеть, что наибольшее содержание фракции Н2В гистоноподобных белков имеется в гомогенате яичников у самок крыс-матерей в контрольной группе, наименьшее содержание наблюдается у самок крыс I поколения в опытной группе. По содержанию фракции Н2В в гомогенате яичников у крыс-матерей опытной группы имеются статистически значимые различия от крыс-матерей в контрольной группе ($p < 0,05$). Содержания фракции Н2В в гомогенате яичников у потомства опытной группы имеют статистически значимое различие от таковых показателей потомства контрольной группы ($p < 0,05$). При этом у крыс опытной группы и их потомства содержание фракции Н2В не имеет статистически значимых различий ($p > 0,05$).

Выводы. Проанализировав полученные данные, мы выяснили, что при воздействии пыле-солевых аэрозолей Аральского моря на самок крыс, происходят следующие изменения:

1. Содержание фракции Н1 в опытной группе крыс-матерей в 2,8 раз больше, чем у крыс-матерей в контрольной ($p < 0,05$). Содержание фракции Н1 потомства опытной группы больше в 1,8 раз по сравнению с крысами I поколения контрольной группы ($p < 0,05$).

2. Содержание фракции Н2В в опытной группе крыс-матерей в 1,2 раз меньше по сравнению с контрольной группой крыс-матерей ($p < 0,05$), и в 1,4 раза меньше в группе потомства I поколения опытной группы по сравнению с крысами потомства контрольной группы ($p < 0,05$).

Таким образом, можно предположить, что воздействие пыле-солевых аэрозолей имеет влияние на содержание фракций гистоноподобных белков ооцитов крыс и их потомства. Однако, чтобы оценить степень влияния данных изменений внутриклеточного состава на репродуктивную функцию, требуются дополнительные исследования.

Список использованной литературы.

1. Кузьмина Ж.В., Трешкин С.Е. Климатические изменения в Приаралье и средней Азии// Аридные экосистемы, 2016.
2. Есимбетов А.Т. и др. Экологические проблемы Аральского моря и Приаралья// Булатовские чтения, 2018.
3. Мукашева Б.Г. Влияние климата на состояние здоровья населения Приаралья // Гигиена труда и медицинская экология. №4 (49), 2015.
4. Турдыбекова Я.Г. и др. Клинико-лабораторное исследование репродуктивного здоровья женщин, проживающих в экологически неблагоприятных регионах Казахстана // Hygiene & Sanitation (Russian Journal), 2018.
5. Palmerini M. G. et al. The pesticide Lindane induces dose-dependent damage to granulosa cells in an in vitro culture // Reproductive biology. – 2017. – Т. 17. – №. 4. – С. 349-356.
6. Kultanov B. Z. et al. The study of cellular and molecular physiological characteristics of sperm in men living in the Aral Sea region // Open access Macedonian journal of medical sciences. – 2016. – Т. 4. – №. 1. – С. 5.
7. Погорелова Т. Н., Гунько В. О., Линде В. А. Плацентарная экспрессия белков хроматина и их посттрансляционная модификация при осложненной беременности // Проблемы репродукции. – 2013. – Т. 19. – №. 6. – С. 82-85.
8. Сулеймен А. и др. Изменение структуры семенников экспериментальных животных при воздействии пыле-солевых аэрозолей Аральского моря // Гены и Клетки. – 2020. – Т. 15. – №. S3. – С. 116-116.

КГУ "Средняя школа № 8 имени С. Байтикова отдела образования Жуалынского района
управления образования акимата Жамбылской области"
Учитель русского языка и литературы, педагог-мастер
Каскарбаева Булбул Багдатовна

ТАКИЕ РАЗНЫЕ ДОМА

Раздел	Архитектура
ФИО педагога	Каскарбаева Б.Б.
Дата	
Класс 3	Количество присутствующих: Количество отсутствующих:
Тема урока	Тема: Такие разные дома
Цели обучения в соответствии с учебной программой	3.1.2.1 понимать лексическое значение слов в предложении и в тексте 3.2.7.1 соблюдать правила произношения слов 3.4.1.1 писать связные предложения по данной теме/создавать постер 3.5.1.1 различать и использовать в письменной и устной речи слова-предметы/слова-признаки/слова-действия и изменять их по числам
Цель урока	Все учащиеся смогут: Понять значение слов в тексте Писать связные предложения по данной теме/создать постер Правильно произносить слова Различать и использовать в речи слова-предметы, слова-признаки, слова действия

Ход урока:

Этап урока / время	Действия педагога	Действия учеников	Оценивание	Ресурсы
Начало урока 4 мин.	Организационный момент Приветствие. Психологический настрой. Опрос домашнего задания Игра «Кто быстрее» Реши кроссворд. Какое слово получится по вертикали. 1. Сто лет 2. В этом месяце 28 или 29 дней 3. Самая малая единица времени 4. Больше секунды, но меньше часа 5. Единица времени, в которой семь дней (неделя) Актуализация знаний Посмотр мультфильма. Подумайте, о чем будет урок.	 Делятся на 4 группы по форме стикера Решают кроссворд		https://youtu.be/89YkNp98N10 развивающий мультфильм «Такие разные дома»
1-2 минуты		учащиеся смотрят мультфильм, формулируют тему и цели урока.		
Середина урока 3 мин.	Объяснение новой темы <i>Работа с учебником</i> Послушайте аудио- текст, ответьте на вопросы: – Что ты узнал нового? Послушай-прочитай-повтори»	Слушают текст. Отвечают на вопросы. Слушают и повторяют за учителем, читают и повторяют самостоятельно Познакомьтесь с новыми словами:	ФО: взаимооценивание	

	<p>Соотнеси слово с его лексическим значением:</p> <table border="1"> <tr> <td>Дизайнер</td> <td>Строит дома</td> </tr> <tr> <td>Архитектор</td> <td>Создает проекты домов</td> </tr> <tr> <td>Строитель</td> <td>Оформляют улицы и дома</td> </tr> </table>	Дизайнер	Строит дома	Архитектор	Создает проекты домов	Строитель	Оформляют улицы и дома	<p><i>Архитектор- сәулетші</i> <i>строитель құрылысшы,</i> <i>дизайнер- сәнгер</i> <i>дома деревянные, кирпичные-</i> <i>ағаштан, кірпіштен соққан</i> <i>үйлер юрта войлочная – киіз үй</i> <i>скверы-саябақ</i> <i>памятники - ескерткіштер</i> <i>мосты – көпірлер</i></p>		
Дизайнер	Строит дома									
Архитектор	Создает проекты домов									
Строитель	Оформляют улицы и дома									
<p>Работа в рабочей тетради.</p> <p>7 мин.</p>	<p>(И) Прием «Творческая мастерская» Задание 3 Вставь нужное слово 1-вариант Строители ... Строители строят ... Строители строят ... дом. Строители строят пятиэтажный ... дом. 2-вариант Задание 3 Архитекторы ... Архитекторы проектируют... Архитекторы проектируют ... здания Архитекторы проектируют красивые ... здания Еркенур</p>	<p>Запиши эти предложения в тетрадь. Скажите, на какие вопросы отвечают вставленные слова. <i>Ответы учащихся</i> Строители <i>строят.</i> (что делают?) <i>слово-действие</i> Строители <i>строят дом.</i> (что?) <i>слово-предмет</i> Строители <i>строят пятиэтажный дом.</i> (какой?) <i>слово-признак</i> Строители <i>строят красивый дом.</i> (какой?) <i>слово-признак</i></p>	<p>ФО Оценивание по дескрипторам</p>	<p>http://snip1.ru/architecture/arxitektur-a/typy-domov</p> <p>kakovyye-typer-doma-v-kotoryh-zhili-sto-let-nazad</p> <p>https://ru-sled.ru/trulli-alberobello/</p> <p>https://blog.flexyheat.ru/</p>						
<p>5 мин</p>	<p>(К) Задание 4. Игра«Угадай-ка» Рассмотрите картинку. По набору слов и словосочетаний угадай, о каком доме идёт речь. 1) ледяной; строят из снежных кирпичей; без окон; низкий; строят на Севере 2) войлочная; круглая, лёгкая; без окон;легко собирается, разбирается и переносится с места на место; 3) деревянная; красивые окна; на крыше стоит игрушка- петушок; строят около леса и реки; 4) белый, серый; кирпичи, как у конструктора; нет окон; узкие двери; разбирается легко, как конструктор. Найдите слова-предметы и подчеркните одной чертой; Слова-признаки - волнистой чертой; Слова-действия - двумя чертами</p>	 <p>Учащиеся каждой группы находят и подчёркивают слова</p>								
<p>10 мин.</p>	<p>(Г) «Дом моей мечты» Задание для 1- 2 группы: Создайте дом своей мечты, используя предоставленные учителем ресурсы Задание для 3- 4 группы: Нарисуйте дом вашей мечты на листе бумаги</p>	<p>Рисуют дом своей мечты Создают дом своей мечты Защищают свой проект Дифференцированное задание для учащихся с низкой мотивацией</p>		<p>Бумага, клей, стикеры, цветная бумага</p>						
<p>Конец урока</p>	<p>Домашнее задание Задание 6. Составьте предложения, используя слова помощники <i>Запишите ответ на вопрос :</i> <i>«В каком доме ты живешь?» Образец:</i> Я живу в большом доме.</p>	<p>Обратная связь учащихся Расположите свой кораблик внутри круга «Море знаний», если на уроке вы узнали что-то новое; а если не поняли , то оставьте свой кораблик в «Заливе знаний»</p>		 <p>ЗАЛИВ ЗНАНИЙ</p>						
<p>Рефлексия 5 мин.</p>	<p>Обратная связь учителя</p>		<p>Оценивание учащихся по оценочным листам</p>							

Қарағанды облысы білім басқармасы Қарқаралы ауданы білім бөлімінің
«Жаңатөған ауылының №14 жалпы білім беретін мектебі» коммуналдық мемлекеттік мекемесі
Алғашқы әскери және технологиялық дайындық пәнінің оқытушы ұйымдастырушы
Жақаев Еркін Қасымович

АЛҒАШҚЫ ӘСКЕРИ ДАЙЫНДЫҚ ПӘНІН ОҚЫТУДА ЗАМАНАУИ ОҚЫТУ ӘДІСТЕРІН ҚОЛДАНУ

Қазақстан тәуелсіздікке ие болған күннен бастап мемлекет қауіпсіздігін қамтамасыз ету бойынша барлық қажетті іс-шараларды қабылдауда. Осыған байланысты оқушыларға әскери-патриоттық тәрбие беру және де бәрінен бұрын қазақстандықтардың мемлекет қауіпсіздігі үшін жауапкершілік сезімін тәрбиелеу, оларды әскери іске үйрету зор маңызға ие болуда. Жеткіншек ұрпақта Отанға шексіз берілгендікті, Қазақстан Республикасын қорғауға дайындықты қалыптастыру аса маңызды міндеттердің бірі, оны шешуге алғашқы әскери және технологиялық дайындық пәні бағытталған.

Кез-келген сабақ сияқты, АӘТД сабағы да оқушы үшін де, оқытушы үшін де заманауи, жарқын, бай, есте қаларлық болуы керек. Кезекті сабаққа дайындалып, оның кезеңдерін ойластыра отырып, кез-келген мұғалім сабақтың әдістері мен формаларын, ол қолданатын педагогикалық технологиялардың элементтерін, сабақ процесінде оқушыларда қандай құзыреттіліктерді дамытуды, аудиториямен қарым-қатынас жасау және басқару әдісі қандай болатынын және т.б. алдын-ала ойластырады. Бұл ұғымдардың барлығы сабақтың мақсаттарына және олардан туындайтын сабақтың міндеттеріне бағынады. Сапалы сабақ-бұл сабақ жоспарына енгізілген жақсы ойластырылған сабақ. АӘТД сабағы басқа сабақтармен салыстырғанда өзінің ерекше сипаттамаларына ие, атап айтқанда, мысалы, математика, химия сияқты пәндерден айырмашылығы, ол оқушыға болашақ кәсібінде емес, күнделікті өмірде, қазіргі күнде және болашақта пайдалы болады. АӘТД сабағы қолданбалы сипатқа ие. Сабақтың мақсаты оның қолданбалы сипатына негізделеді және оның бұл ерекшелігі АӘТД сабағының барлық басқа пәндермен байланыстырушы негіз болып табылады.

АӘТД оқытудың заманауи әдістемесі стандартты емес, шығармашылық сабақты ғана емес, сонымен қатар сыныптан тыс жұмыстарды, үйірме жұмыстарын да қамтуы керек. Менің ойымша, бұл алғашқы әскери дайындықты оқытудың жаңа тәсілдерін қамтиды:

Инновациялық-коммуникациялық технологияларды, оның ішінде презентацияларды, бейнероликтерді, интерактивті тақтаны, мультимедиялық мүмкіндіктерді, қашықтықтан конференцияларды, конкурстарды және т. б. қолдану.

АӘТД жалпы білім берудің негізгі мақсаттарына негізделген сабақтарында білім беру құзыреттілігін қалыптастыру, оның ішінде:

- Құндылық-семантикалық құзыреттіліктер. Яғни, сабақтар циклін тыңдай отырып, оқушылар өздері үшін Отан, азаматтық борыш, патриотизм ұғымымен байланысты өмірлік құндылықтар мен басымдықтарды айқындайды. Бұл құзыреттілік тобы оқушының дүниетанымымен, оның қоршаған әлемде өзін-өзі бағдарлауымен, осы әлемдегі мақсатын білумен, өмірдегі рөлі мен мақсатын түсінумен, өмірлік басымдықтарды таңдаумен байланысты. Бұл құзыреттер оқушының оқу және сыныптан тыс жұмыстарында өзін-өзі анықтауын дамытады. Жеке білім беру траекториясы құндылық-семантикалық құзыреттіліктермен де байланысты.

- Жалпы мәдени құзыреттілік - өмірдің рухани-адамгершілік негіздерін қалыптастырумен байланысты. Бұл құзыреттер Қазақстанның мемлекеттілігінің қалыптасу тарихымен, ҰОС тарихымен

және т.б. байланысты сабақтар циклінде де қалыптасады. Бұл белгілі бір оқушының және оның қоршаған ортасының, жалпы адамзаттың рухани-адамгершілік негіздерін қалыптастыру және дамыту. Бұл отбасылық құндылықтарды, өз халқының мәдени дәстүрлерін бірінші орынға қою. Бұл оқушыны әртүрлі әлеуметтік құбылыстармен таныстыру, ғылым мен діннің адам өміріндегі рөлін түсіну, оқушының әлемнің ғылыми бейнесін оның прогрессивті даму динамикасында игеру тәжірибесі. Жергілікті құбылыстардан жалпыадамзаттық ауқымдағы құбылыстарға дейін талдау мүмкіндігі. Бұл құзыреттер тобында тарих, әлеуметтік зерттеулер, дінтану, әдебиет сияқты ғылымдарға байланысты алғашқы әскери дайындықтың рөлі ерекше көрінеді.

- Оқу-танымдық құзыреттіліктер. Бұл құзыреттілік тобы АӘТД сабағында оқушының танымдық іс-әрекетімен байланысты, онда оқушының логикалық іс-әрекетінің элементтері, жалпы білім беру қызметі нақты танымдық объектілермен байланысты. Яғни, оқушы өнімді іс-әрекеттің шығармашылық дағдыларын қалыптастырады; проблемалық жағдайда қойылған нақты тәжірибеге, проблемаларды шешудің эвристикалық әдістеріне сүйене отырып, білім алуға, стандартты емес жағдайларда шешім қабылдауды үйренеді. Оқу-танымдық құзыреттіліктерге мыналар жатады: мақсат қоюды ұйымдастыру, талдау, бағалау, қызметті өзін-өзі бағалау, қызметті жоспарлау, рефлексия.

- Ақпараттық құзыреттер. Бұл қазіргі заманғы ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалануға негізделген заманауи құзыреттер, сондай-ақ оқу орындарында бар заманауи техникалық жабдықтарды (интерактивті тақта, дербес компьютер, принтер, интернет және т.б.) иелену. Ақпараттық құзыреттіліктер-бұл ақпаратпен жұмыс істеу қабілеті, оны табу, талдау, ең бастысы жүйелеу, мақсатқа сәйкес өзгерту, оны сақтау және презентация жасау мүмкіндігі. Бұл құзыреттер АӘТД сабақтарында өте маңызды, өйткені олар оқушының қоршаған әлемге қатысты ақпаратқа қатысты іс-әрекетінің дағдыларын қамтамасыз етеді. Яғни, бұл жағдайда біз қайтадан оқушы мен оның айналасындағы әлем арасындағы байланыс болып табылатын АӘТД пәнінің қолданбалы рөліне тап боламыз.

Оқу процесінде АҚТ қолданудың негізгі нәтижелері:

- Сабақта оқушылардың дербестігі мен көркемөнерпаздық деңгейінің өсуі;
- Оқушылардың пәнге, оқытушыға, бір-біріне деген оң көзқарасы;
- Оқушылардың іс-әрекетінің жеке басының дамуына объективті бағытын белгілеу;
- Оқушылардың танымдық қызығушылығының пайда болуы және өсуі;

Сабақ барысында пайда болған тұлғаның тәрбиелік және дамытушылық қозғалысы.

- Коммуникативтік құзыреттілік. Коммуникативті құзыреттіліктерді игеру оқушы үшін, оның қазіргі әлемде әлеуметтенуі үшін де маңызды. Коммуникативті құзыреттілік ұғымына мыналар кіреді: ұжымда жұмыс істеу дағдылары, ынтымақтастық қабілеті, тілдерді білу, пікірталас жүргізу, толерантты болу, жанжалдардан аулақ болу және жанжал жағдайынан шығу жолын табу.

- Әлеуметтік-еңбек құзыреттілігі оқушының нақты өмірімен де тығыз байланысты. Бұл оқушының ел азаматы ретіндегі өзін-өзі тануы, әлеуметтік рөлдерді меңгеруі. Әлеуметтік еңбек құзыреттері отбасылық қатынастар саласында, кәсіптік бағдарлау саласында, экономика және құқық саласында өзін көрсетеді. Оқушы қазіргі қоғамда өмір сүру үшін ең аз қажетті әлеуметтік белсенділік пен функционалдық сауаттылық дағдыларын меңгереді.

- Жеке өзін-өзі жетілдіру құзыреттілігі оқушының физикалық, рухани және интеллектуалдық өзін-өзі дамыту тәсілдерін игеруге бағытталған. Бұл құзыреттердің қалыптасуы оқушының нақты мүдделері мен мүмкіндіктерімен реттеледі, бұл оның үздіксіз өзін-өзі тануынан, қазіргі адамға қажетті жеке қасиеттерін дамытудан, психологиялық сауаттылықты, ойлау мен мінез-құлық мәдениетін қалыптастырудан көрінеді. Бұл құзыреттерге жеке гигиена ережелері, өз денсаулығына қамқорлық, ішкі экологиялық мәдениет жатады. Бұған жеке адамның қауіпсіз өмірінің негіздерімен байланысты қасиеттер жиынтығы кіреді.

АӘТД пәнінде Қазақстан Республикасы азаматтарын қарулы күштер қатарындағы әскери қызметке даярлау жүйесінің бір бөлігі болып табылатындығын ескерген маңызды. Осыған орай оқытушы орындайтын міндеттердің бірі оқушыларда қазақстан қарулы күштеріндегі әскери қызметке сенімділік пен саналы дайындық сезімін қалыптастыру болып табылады.

КГУ «Общеобразовательная школа №14 Села Жанатоган» отдела образования Каркаралинского района управления образования Карагандинской области
Учитель русского языка и литературы
Оразбаева Эльмира Аманбековна

ФОРМИРОВАНИЕ НАВЫКОВ СМЫСЛОВОГО ЧТЕНИЯ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА И ЛИТЕРАТУРЫ

Развитие читательской грамотности является важной задачей для современной школы. Для того чтобы учащиеся стали успешными читателями, необходимо не только обучать их технике чтения, но и формировать у них интерес к чтению, умение понимать и анализировать тексты, искать информацию, а также использовать ее для решения различных коммуникативных задач.

Для достижения этой цели необходимо создать благоприятную атмосферу чтения в школе, предоставлять доступ к разнообразным и интересным книгам, учитывать интересы и потребности каждого учащегося. Важным аспектом является также развитие критического мышления, которое поможет учащимся не только понимать тексты, но и анализировать их, оценивать достоверность информации, аргументировать свою точку зрения.

Важно отметить, что формирование читательской грамотности – это длительный процесс, который требует постоянной работы как со стороны учителей, так и со стороны родителей и самостоятельной работы учащихся. Однако, благодаря этому процессу учащиеся не только улучшат свои навыки чтения и понимания текстов, но и расширят свой кругозор, развивая свою личность и формируя навыки, которые будут полезны им в дальнейшей жизни. Задача формирования читательской грамотности должна быть решена не только на уроках русского языка, но и в рамках всей образовательной программы. Необходимо обучать учащихся разным видам чтения: общему, изучающему, поисковому, сканирующему, выборочному и др. Также важно обучать учащихся методам анализа текстов, умению выделять главную мысль и ключевые слова, строить план текста, делать выводы и обобщения.

Однако, для успешной реализации этой задачи необходимо не только развивать умения читать и понимать тексты, но и создавать условия для интересного и продуктивного чтения. Важную роль играют разнообразные методы работы с текстом, использование интерактивных технологий, использование различных источников информации, включая интернет-ресурсы, чтение литературы по интересам учащихся.

Смысловое чтение возможна только при условии сформулированности следующих умений: видеть в тексте слова, значение которых учащемуся не знакомо, осознавать необходимость в обращении к словарю и определении лексического значения непонятных для ученика слов, подбирать и находить в тексте синонимы и антонимы, отвечать на вопросы по прочитанному тексту, понимать эмоциональный характер информации, выделять ключевые слова и смысловые отрезки, видеть в тексте такие структурные элементы, как введение (вступление), основная часть, заключение, мысленно предвосхищать последующее изложение; сжимать текст до одного ключевого слова (названия), определять идею целостного произведения или текста, находить значимую и второстепенную информацию, обобщать прочитанную информацию, трансформировать и анализировать ее, пользоваться исходной информацией для создания вторичных текстов, составлять сжатый вариант полученной информации, то есть создавать вторичные тексты в устной или письменной форме: тезисы, конспекты, делать пересказы прочитанного; вспоминать старую информацию по ассоциации с новой. Работа по формированию смыслового чтения у школьников может быть построена в нескольких этапов:

- подготовка к чтению текста и его восприятие;
- понимание значения каждого слова в тексте, обращение к словарю, подбор синонимов или антонимов к выбранным учителем словам;
- понимание особенностей расположения информации и анализ способов ее соединения и структуры текста;
- сжатие исходной информации, поиск ключевых слов;
- создание вторичного текста.

Приемов смыслового чтения немало, некоторые из них я применяю на уроках русского языка и литературы. Один из наиболее элементарных – прием «Установи соответствие», позволяющий сформировать умение самостоятельной работы с текстом и понимания информации, содержащейся в нем.

В последнее время стал популярен прием памяток на полях «Инсерт», способствующий формированию умения вдумчивого чтения, самостоятельной работы с текстом и понимания информации. В частности, данный прием позволяет учащимся отслеживать собственное понимание прочитанного. Его суть – маркировка текста специальными значками, отражающими понимание учеником информации.

Прием «Лови ошибку» прежде всего, позволяет проверить навык сопоставления информации из текста с информацией из другого источника или уже имеющимися знаниями. Учащимся раздается текст с ошибками и предлагается устранить их. Ошибки могут исказить какую-либо информацию. Как для учителя русского языка и литературы, для меня наиболее актуальным вариантом является текст, содержащий орфографические, пунктуационные или грамматические ошибки.

Эпоха XXI века открыла большие горизонты для творчества учителя на уроке. Популярными и эффективными стали технологии развития критического мышления через чтение и письмо, информационно-коммуникационные технологии, технологии проблемного обучения, игровые технологии, технология мастерских. Данные технологии будут также полезны для развития основ читательской грамотности, так как позволяют учителю не только выйти за пределы классического урока, но и рассмотреть изучаемое явление всесторонне и многоуровнево.

Читательская грамотность – это навык, требующий непрерывного развития и поддержания. Поэтому учителю целесообразно не только организовывать работу с текстами на уроке в сцепке «письмо – речь», применяя различные формы занятий, но и периодически проводить диагностику уровня сформированности данной личностной компетенции, способствовать повышению общего интереса к работе с текстами.

Біздің журналдар:

Қарағанды қаласындағы мекен-жайы:

Қазыбек би ауданы,

Нұрсұлтан Назарбаев даңғылы 19.

Журналдар «КЕМЕŃGER» ЖК

баспаханасында басылды.

Баспахана номері: + 7 775 056 10 11

